№ 86 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 23

1908

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 23 № 86

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16. Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւր. քանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 7 ՌՈՒԲԼԻ

Ամսական ՄԷԿ րուբլի
Ամերիկա տարեկան „ 6 դոլլար
Եւրոպա „ „ „ 30 ֆրանկ
Պարսկաստան „ „ 10 րուբլի

Վարդուհի, Արմենակ և Արտաշէս Սանթուրեանցները, Հռիփսիմէ Դաւթեանցը, Զաւարթ և Կարապետ Յարութիւնեանցները, Նարինգիւլ, Կատարինէ, Յովհաննէս, Սմբատ, Աւետիս և Մկրտիչ Դաւթեանցները ցաւօք սրտի յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինը իր անմոռանալի որդու, երկրորդները իրանց սիրելի քրոջ, երրորդը իր տալոջ, 4-դը և 5-դը իրանց քրոջ, 6-դը և 7-դը իրանց տալոջ աղջկայ, իսկ վերջինները իրանց քրոջորդի՝

ՀԱՄԱՍՓԻՒՌ ՍԱՆԹՈՒՐԵԱՆՑԻ

վաղաժամ մահը, որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, ապրիլի 21-ին, կարճատև, բայց ծանր հիւանդութիւնից յետոյ: Հոգեհանգիստը տեղի կունենայ այսօր, չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 7-ին: Յուղարկաւորութիւնը վաղը, հինգշաբթի, ապրիլի 24 ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, իր բնակարանից (Мельничный переул. д. № 5. Ночлежный пріютъ), դէպի Վանքի մայր եկեղեցին: Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը:
(չ. հ.) 2—1

Չորեքշաբթի, ապրիլի 23-ին
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՃԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ
Հայոց Գայիանեան օրիորդական դպրոցի միջոցները շատացնելու համար
Տեղի կունենայ
ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՄԵԾ
ՉԲՕՍԱՆՔ
Վիճակախաղ-այլեգրիով
և այլ բազմատեսակ զուարճութիւններով: Մանկական խաղեր և ՊԱՐԵՐ, կօնֆէտտի, սերպանտին, բուֆէտ, երաժշտութիւն:
ՍԿԻԶԲՆ Է ՑԵՐԵԿՎԱՅ ԺԱՄԸ 2-ԻՑ
Մուտքը մեծերի համար 25 կ., երեխաների համար 15 կ.:
(կ. ե. չ.) առ. 3—3

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆՈՐ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

—

Մեզ հաղորդում են, որ տնայնագործական ընկերութիւնը դիտաւորութիւն ունի առաջիկայ ամառվայ ընթացքում ուղարկել վարպետներ գիւղական մի երկու շրջաններ և ծանօթացնել գիւղացիներին այն կատաբելագործութիւնների հետ, որոնք ցանկալի են ջուլհակութեան արհեստի մէջ:

Առաջին փորձից յետոյ ընկերութիւնը կը ձեռնարկէ յաջորդ փորձերին և կամաց-կամաց կամբողջացնէ մի ամբողջ ծրագիր՝ տարածելու գիւղերում տնայնագործական զանազան արհեստներ, որոնք հնարաւորութիւն տային գիւղական մասսային աշխատանքի նոր աղբիւրներ ստեղծել գիւղական շրջանում:

Մանաւանդ այդ կողմից առանձին հոգատարութեան կարօտ է մեր երկրի լեռնային մասում ապրող ազգաբնակութիւնը, որը միայն չորս հինգ-ամիս զբաղված է երկրագործական պարապմունքներով, իսկ մնացած եօթ-ութ ամիսը ազատ լինելով նրանցից՝ դատապարտված է կամ անգործութեան, եթէ մնայ իր ծննդավայրում, և կամ պանդխտութեան՝ աշխատանք գտնելու համար ուրիշ տեղերում:

Իսկ երբ մենք արհեստներ կը տանք գիւղացու ձեռքը, այն ժամանակ նա հնարաւորութիւն կունենայ լրացուցիչ աշխատանք ունենալ այն բոլոր ամիսներում, երբ երկիրը անյարմար է գիւղատնտեսական պարապմունքների համար:

Եւ եթէ աջողվի մի քանի տարիների ընթացքում օգնել գիւղական ազգաբնակութեան, մի տեղ աւելացնելով հողի տարածութիւնը, որտեղ դա հնարաւոր է, միւս տեղ բարձրացնելով գիւղատնտեսութեան որակը, երրորդ տեղում զինելով նրան նոր արհեստներով, մի չորրորդ տեղում գործադրելով օգնութեան բոլոր եղանակները, մենք կարող ենք յոյս ունենալ, որ բացած կը լինենք շաւիղներ գիւղական բարգաւաճման համար, որը սակայն ներկայումս շատ աննախանձելի և ճգնաժամային վիճակի մէջ է:

Աշխատանքի նոր աղբիւրներ ստեղծելու և եղած աշխատանքը բեղմնաւորելու հոգսը պէտք է ճանաչվի իբրև առաջնակարգ և հերթական մեր ներկայ սերնդի համար: Եւ մեր հասարակութիւնը պէտք է ջերմ կերպով արձագանք տայ այն բոլոր փորձերին, որոնք անվում են ժողովրդական աշխատանքը զարգացնելու նպատակով:

Իւրաքանչիւր մարդ թող աշխատէ աջակից հանդիսանալու գիւղական մասսային ինչով կարող է: Մէկը թող օգնէ կրեդիտային ընկերակցութիւններ կազմակերպելուն, միւսը չտեմարաններ բանալուն, երրորդը տնայնագործական արհեստների ուսուցմանն և տարածմանը, չորրորդը ժողովրդին գիտելիքներ հայթայթելուն և այլն:

Մենք ապրում ենք մի այնպիսի շրջանում, երբ հին նահապետական տընտեսութիւնը այլ ևս չէ գոհացնում ժողովրդին և պահանջ կայ թէ հին արհեստի բարեփոխման և թէ նոր արհեստների ներմուծման:

Մեզ վրա պարտաւորութիւն կայ բաւարարութիւն տալու ժամանակի կարևոր և հերթական պահանջին:

Աջակցենք՝ ինչով կարող ենք:

Եթէ չենք կարող աջակցել մեր անձնական գիտութեամբ և մեր անմիջական գործունէութեամբ, գոնէ օգնենք այն հաստատութիւններին և անձերին, որոնք յանձն են առել իրանց վրա ժողովրդին աշխատանքի նոր աղբիւրներ տալու և եղած աշխատանքը բեղմնաւորելու հոգատարութիւնը:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Մոսկվայից հեռագրում են մեզ ապրիլի 21-ից.

Կառավարութեան պահանջը՝ չը համարձակել համառուսական կօօպերատիվ համագումարի ընդհանուր ժողովին գիւղատնտեսական, աշխատաւորական և մանր կրեդիտային սպառողական ընկերութիւնների բաժանմունքների մշակած որոշումները, որոնք վերաբերում են բոլոր վերոյիշեալ ընկերութիւնների կօօպերատիվ հաստատութիւնների միացման, պատճառ դարձաւ համագումարի փակման:

Ընդհանուր ժողովը լիազօրութիւն տուեց համագումարի վարչական կազմին համարել ընդունված ժողովի կողմից այս և այլ բաժանմունքների մշակած բոլոր որոշումները:

Բաժանման ժամանակ նախագահական կազմը յայտնեց անդամներին ընդհանուրի ցանկութիւնը՝ յոյս տածել նորից հանդիպելու միւսանգ մօտիկ ապագայի համագումարում և պահպանել լիակատար չէզոքութիւն քաղաքական և կրօնական հարցերում:

Ներկայ էին 823 անդամ և 236 հիւր: Աչքի էր ընկնում Անդրկովկասի պատգամաւորների բացակայութիւնը:

—

Մոսկվա, 21 ապրիլի

Կօօպերատիվների համառուսական համագումարը անժամանակ փակվեց՝ ի կատար չածելով իր ամբողջ ծրագիրը:

Տէր-Մարտիրոսեան

—

Ուրմիա, 21 ապրիլի

Ապրիլի 17-ին, հէնց վերջերս կարգի բերած հեռագրաթելերը քիւրդերը կրկին կտրտեցին: Սպանված է մի հեռագրական ծառայող:

Դէշտի-բէկ Սադէու էմիրը գիշերները յարձակումներ է գործում քաղաքին մօտիկ գիւղերի վրա. ցերեկները ոյժով ժողովում է գիւղերից և ջրաղացներից տուրքեր, յայտնելով որ նա թուրքերից այդ գիւղերը կապալով է վերցրել: Նա մինչև օրս ժողովել է տուրքեր լուն գիւղերից: («Հ. Գ.»)

—

Սիմլա, 22 ապրիլի

Լանդօխիտայից հաղորդում են, որ աֆրիդիները չը միացան Մօմանդներին: («Հ. Գ.»)

—

Սիմլա, 22 ապրիլի

13—20 հազար աւղանցիներից բաղկացած զօրքը ուրբաթ գիշերն անցաւ աւղանական սահմանը, բաժանվելով 2 զօրամասի: Այդ զօրամասերից աւելի բազմամարդը և միևնոյն ժամանակ աւելի լաւ զինվածը դիմեց Լանդօխիտայ, միւսը Սուֆիսագիրու հրամանատարութեամբ—Բազարնայի վերին հովիտ: Ամբողջ շաբաթ օրը թշնամին պարզ կերպով երևում էր Լանդօխիտայի արևմտեան կողմում. գիշերը նա ռմբակոծեց Միչնիկանդակի ամրոցը, առ. ժամը 8-ին ութ անգամ յուսահատական ջանքեր գործ դրեց նրան գրաւելու, որը սակայն նրան չաջողվեց: Ամրոցը պաշտպանող զօրամասը աննշան կորուստներ ունեցաւ:

Անցեալ գիշեր թշնամին յամառութեամբ ջանաց գրաւել Քարվանսարայը, բայց ամրոցից արձակած ուժեղ կրակը նրան արգելք եղաւ իր մտադրութիւնը գլուխ բերելու:

Ներկայումս աւղանցիները նահանջել են դէպի հարաւ:

Այս դէպքերի ժամանակ Զակախէլէյ պարապլուխները, որոնք վերջերս յուզմունքներ յարուցին, իրանց ծառայութիւններն առաջարկեցին գնդապետ Բուէյրիպէլիւսին, որ գտնվում է Կխայբարի շրջանում: («Հ. Գ.»)

—

Սիմլա, 22 ապրիլի

Գեներալ Վիլկօկս Լանդօխիտայ հասաւ միայն երէկ երրորդ զօրախմբով, 8 թնդանօթներով և մի վաշտ հեծելազօրով:

Մօհմանդսկի սահմանագլխում ամեն ինչ հանգիստ է: («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 22 ապրիլի

«Թայմսին» հաղորդում են Սիմլայից, որ, Լանդօխիտայի վրա յարձակում գործելու օրից, իրական պատերազմ է մղվում Աւղանիստանի դէմ: Թշնամու զօրքերի կողմն էր անցել միլիցիան, որ առաջին կանոնաւոր զօրքն է համարվում: Միանգամայն սխալ են այն լուրերը՝ թէ էմիրը կամ զօրքերի ընդհանուր հրամանատար Նասրուլլախանը հրաման է արձակել, որով աւղանցիներին արգելվում է թշնամական գործողութիւններ սկսել: Յայտնի եղաւ, որ զանազան աստիճանի աւղան պաշտօնեաները և մօլլաները աջակցել են կազմակերպութեանը ներս սպրդելու անգլիական հսկողութեան տակ գտնվող շրջանը: («Հ. Գ.»)

—

Կահիրէ, 22 ապրիլի

Կապոյտ Նեղոս գաւառի տեսչի պաշտօնակատար անգլիացի Սկոտ-Մօնկրիֆը սպանվեց մի շէյխի ձեռքով, որ իրան մարգարէ է յայտարարել: Շէյխը ժողովելով մօտ 150 ֆանատիկոս դէրվիշներ՝ լոյս շաբաթ գիշերը յարձակվեց զօրքերի հրամանատար Դիկկինսօնբէյի ձեռքի տակ գտնվող զօրքերի վրա, որոնք եկել էին կարգ ու կանօնը վերականգնելու համար: Բանակի վրա անսպասելի կերպով կատարված յարձակումը յետ մղվեց. 35 դէրվիշ սպանվեցին: Անգլիացիները կորցրին 2 տեղացի օֆիցէր՝ սպանված. վիրաւորվեցին մայօր Լօգէն և Դիկկինսօնբէյը: («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլիս, 22 ապրիլի

Ապրիլի 18-ին Սինօպ մեկնեց միջազգային սանիտարական խորհրդի մասնաժողովը, որի կազմի մէջ մտնում են ռուս բժիշկ Վալտէր, անգլիական և թիւրքական պատգամաւորները: Մասնաժողովը ընտրելու է այն տեղը, ուր նոր կարանտինային հիւանդանոց է կառուցվելու 400 հոգու համար: («Հ. Գ.»)

—

Տամբով, 22 ապրիլի

Ապրիլի 17-ին Կիրսանօվսկի գաւառի Կորբաչ, Սիկ և Սերգիեվսկի Ումէթ գիւղերում անկարգութիւններ ծագեցին աշխատավարձ սահմանելու հողի վրա, որոնց ժամանակ եղան կալուածքների հրդեհումներ: Սերգիեվսկում երկու պահակ թեթև վիրաւորված են քարերով: Նահանգապետը զօրքերով մեկնեց և այդ տեղերում կարգ ու կանօնը վերահաստատեց: Ձերբակալված են 60-ից աւելի մարդ, ի թիւս որոնց գործադուլային կօմիտէի անդամները:

Ապրիլի 19-ին Բամն գիւղում երեք անյայտ չարագործներ տերրօրի ենթարկեցին գիւղի տանուտէրին, անկախ տերրօրիստների վճռով, անցեալ տարի երեք չարագործների բռնել տալու համար: Մարդասպանները սպանութիւնից յետոյ կողոպտեցին պետական գինու պահեստը:

(«Հ. Գ.»)

—

Բրխօվ, 21 ապրիլի

Նոր Բրխօվի արուարձանում գիւղացիների մի ամբոխ երեխաների հետ միասին, թւով մօտ 150 հոգի, վերադառնալով եկեղեցուց, մտադրվեց անցնել Դնէպր գետով: Նա տեղաւորվեց մի փոքրիկ լաստի վրա, որը ծանրութիւնից ավիից տասը սաժէն հեռաւորութեան վրա շուռ եկաւ: Ազատվեցին միայն 20 հոգի, մնացածները խեղդվեցին:

Դէպքի տեղը մեկնեցին իշխանութիւնները մի բժշկի հետ: («Հ. Գ.»)

—

Կալկաթա, 21 ապրիլի

Ռումբերի և պայթուցիկ նիւթերի պահեստներ գտնելու հետ միասին, ոստիկանութիւնը կատարեց 30-ից աւելի ձերբակալութիւններ:

Իշխանութիւնները կարծում են, որ գտել են մի ընդարձակ կազմակերպութեան հետքերը, որ իր ձեռքի տակ ահագին միջոցներ ունի:

Ոստիկանութեան գրաւած առարկաներն այնքան շատ էին, որ նրանց կայարան հասցնելու համար մի ամբողջ սայլաշարք հարկաւորվեց: Նիւթերի մէջ կային պայթուցիկ նիւթեր, ռումբեր և նոր սիստեմի էլեկտրական քատարէկաներ պատրաստելու ձեռնարկներ: («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլիս, 22 ապրիլի

Թէև սահմանագլխային հարցի վերաբերութեամբ թիւրք-պարսկական բանակցութիւնները ժամանակաւորապէս ընդհատված են, Բ. Դուռը խոստացաւ Պարսկաստանին կանգնեցնել քիւրդական արշաւանքները և այսուհետև թոյլ չը տալ թիւրքական քիւրդերին անցնել պարսկական սահմանագլուխը:

Բանակցութիւնները ընդհատվեցին թիւրքական նօտայի պատճառով, որով սահմանագլխային հարցը պահանջվում է լուծել ոչ թէ Էրզրումի դաշնագրութեան, այլ նախորդ պայմանագրերի հողի վրա:

(«Հ. Գ.»)

—

Գանձակ, 20 ապրիլի

Այսօր առաւօտեան Գանձակում պատահեց մի սոսկալի եղեռնագործութիւն... Դէպքը, որքան կարողացայ իմանալ, պատահել է հետևեալ պարագաներում: Երկու թուրք թայֆաներ վաղուց զանազան անձնական թշնամութիւն են ունենում իրար դէմ:

Օրերս այդ թայֆայականներից մէկը աւելի համարձակ գտնվելով դիմում է մի սոսկալի հրէշաւոր միջոցի. պատրաստում է մի ափսէ քաղցրաւենիք, թունաւորում է և ուղարկում հակառակ կուսակցութեան գլուխ թուրքին, վերջինիս մահերիմ բարեկամներից մէկի անունով: Ինչ խօսք, որ նա մեծ ուրախութեամբ ընդունում է իր սիրելի բարեկամի ուղարկած նուէրը:

Երկու երեխաների հետ միասին նրանք ուտում են «բարեկամի» ուղարկած քաղցրաւենիքը: Նրա երեխաները սաստիկ տանջանքներով մեռնում են հէնց նոյն երեկոյին: Իսկ հօր կազմուածքի վրա, որը աւելի քան ամուր է, այնքան շուտ ազդեցութիւն չի գործում: Նա դիմում է բժշկի օգնութեան ու ազատվում: Սրա կողմնակիցները խկոյն և եթ հանում են վրէժը. Չըի ճանապարհին սպանում են թունաւորած քաղցրաւենիքի իսկական ուղարկողի հօրը, իմանալով որ հէնց նա է պատրաստել իր ձեռքով:

Այսօր, առաւօտեան, թունաւորվելուց ազատված նոյն թուրքը իր երկու ընկերների հետ միասին կառքով գալիս էր քաղաքային հիւանդանոցը, որը գտնվում է հայկական թաղում: Յանկարծ զանազան անկիւններից (կամուրջի այն կողմը, Թուրքական մասում) դուրս են թափվում հակառակորդներից մօտ ութ հոգի ու սկսում գնդակների հեղեղ թափել նրանց վրա: Վերջիններս առաճանակներից կրակելով փախչում են դէպի հիւանդանոց. այնուամենայնիւ մահից դեռ նոր ազատված թուրքը ծանր վիրաւորվում է: Ասում են, որ յարձակվողների կողմից էլ վիրաւորներ կան: Չարագործներից մի քանիսը ձերբակալվեցին:

Սիւնեցի Լեռն

—

Բագու, 10 ապրիլի

Լէնքօրանից հէնց այժմ ստացայ հետևեալ տեղեկութիւնները, որոնցից երևում է, թէ ինչպէս է ծագում առել ռուս-պարսկական սահմանային միջադէպը: Ռուս-պարսկական սահմանի վրա, Բէլասուարից մինչև Լէնքօրան, պարսից հողի վրա ապրում են յայտնի շահսեվան և զօջաբէկլու աւազակային ցեղերը, որոնք պարապում են աւազակութեամբ և մաքսանենգութեամբ: Ռուս-ճապօնական պատերազմից յետոյ, շնորհիւ Պարսկաստանի ազատագրական շարժման, նրանք աւելի ևս երես առան: Բայց շնորհիւ Դվօէգլազովի ուժեղ հսկողութեան, նրանք չէին կարողանում ռուսաց կողմերին վնասի պատճառել: Դվօէգլազովը, որ, շատ քաջ

օֆիցէր էր, Նրանց աչքի փուշն էր եղել, և Նրանք հետամուտ էին լինում Նրան սպանելու։

Վերջերս պարսից հողում Նրանք հաւաքում են մօտ 2000 հոգի և մտադրում յարձակվել սահմանի վրա գտնվող ռուսաց գիւղերի վրա (Պրիշիբ և այլն)։

Բէլօսուվարում լինում էր մշտական մէկ խումբ սահմանապահ զինւոր։ Այդ զօրախումբը բաղկացած է լինում չարունակ 25 հոգուց և 1 օֆիցէրից (Դվօեգլազով)։

Անտառապահներից մէկի ձին փախչում է պարսից հողը։ Պարսիկները բռնում են ձին։ Դվօեգլազովը իր զինւորներից մէկին ուղարկում է ձին յետ բերելու, բայց պարսիկները չեն տալիս։ Դվօեգլազօվն այդ տեսնելով՝ իր հետ վերցնում է 10 զինւոր և գնում է ձին յետ ստանալու։ Պարսիկները նկատելով այդ, մօտ 500 հոգի դիրքեր են բռնում, և, հէնց որ Դվօեգլազօվն իր մարդկանցով մօտենում է, ղարանակալները սկսում են համազարկ կրակ թափել։ Դվօեգլազօվն և երկու զինւոր սպանվում են։ Դվօեգլազովի վերջին խօսքը հետեւեալ հրամանն է լինում. «Եղբայրներ, կրակեցէք, կոտորեցէք, այլևս իրար չենք տեսնելու»։

Զինւորները, այս լսելով, սկսում են իսկոյն հրաձգութիւն և Թուրքերից մի քանիսին սպանում. Թուրքերը աշխատում են զինւորների ձեռից Դվօեգլազօվի դիակը խլել, բայց զինւորները, որ միայն 8 հոգի էին մնացած լինում, կարողանում են աջողութեամբ բերել-հասցնել դիակը ռուսաց կողմը, չը նայած որ Թուրքական ամբոխը շարունակ կրակելիս է եղել։ Ռուսներից վիրաւորվում են 4 հոգի։ Զինւորներից մէկը մնում է պարսից կողմը, հաւանականօրէն վիրաւորված լինելու պատճառով. այս վերջինին Թուրքերը սոսկալի տանջանքների ենթարկելով սպանում են ու դիակը ձգում ռուսաց սահմանը։ Յիշեալ դէպքերի մասին իսկոյն Բէլօսուվարից հեռագրով հաղորդվում է պատշաճաւոր իշխանութիւններին, և միւս օրն առաւօտեան վաղ հասնում են շիրվանսկի գնդի մի խումբ զինւոր և Լէնքորանի գաւառապետ Կարպօվիչը 100 կօզակներով։ Ապա զօրքերը Բէլօսուվարի վըրայով անցնում են պարսից սահմանը ու, ինչպէս պատմում են, այրում են նախ պարսից մաքսատունը և յետոյ տները։ Քիչ յետոյ Բագուից էլի հասնում են 200 կօզակներ 2 Թնդանօթներով և սկսում են այրել ու կոտորել։ Առաջին օրը Թուրքերից սպանվում է մինչև 150 հոգի։ Մինչև այժմ էլ ռուսաց զօրքերը առաջ են գնում, այրելով գիւղօրայքը։ Ասում են, Թէ հրամայված է մինչև 100 վերստ սահմանից դէպի ներս գնալ և ճանապարհին հանդիպած աւազակներին ոչնչացնել։

Էլի պէտք է զօրք գայ։ Պարսիկները սարսափահար փախչում են դէպի երկրի խորքերը՝ ոչ մի դիմադրութիւն ցոյց չը տալով։

Միք. Ալլահվերդեանց

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Շուշի, 18 ապրիլի

Ինչպէս յայտնի է, Շուշուց Գորիս գնացող պօստը Թթու ջրի կէս ճանապարհին, ապրիլի 6-ին, ենթարկվեց կողոպտման։ Դէպի Շուշի փախչող պահակը եղելութեան մասին իսկոյն հաղորդում է գաւառապետին, որը կօզակներով և պահակներով շրջապատւած շտապում է աղէտի տեղը։ Չարագործների հետքը գտնում են։ Այդ հետքով Նրանք հասնում են քարինտակեցիների ձմերանոցները։ Հետքերը ցեխի վրա պարզապէս ցոյց են տալիս, որ չարագործները անցել են այդտեղով։ Գաւառապետը հետամուտ է լինում Նրանց և, մի քանի րօպէ ևս, ահա պիտի ձերբակալէր բոլորին, վրա է հասնում մառախուղը և հետքը կորցնել տալիս։ Չարագործները միջոց գտնելով՝ լեռնային մասերով անհետանում են դէպի Վարանդայի խորքերը։ Գաւառապետը վերադառնում է քարինտակեցիների ձմերանոցները և, խստութեամբ հարց ու փորձի ենթարկելով այնտեղի եղողներին, իմանում է, որ չարագործները հայեր էին. արձանագրութիւն է կազմում և վերադառնում Շուշի։ Չարագործները հետևոտն լինելով և անկարող լինելով տանել իրանց հետ արծաթ դրամները, ծանրութեան պատճառով, ճանապարհին Թագցնում են։ Գաւառապետը գտնում է դրամները։ Չարագործների Թիւը անորոշ է։

Ղարաբաղում պօստային կողոպտման դէպքեր շատ են եղել, սակայն ամեն անգամ չարագործները եղել են Թուրքերը. այժմ, այս անգամ, չարագործները պօստ կողոպտելու մէջ, ապացուցվում է, որ հայեր են եղել։ Այս արարքը մեծ հարուած է հասցրել հայերին. սարսափում են, Թէ այս ինչ օրերի հասան. երանի էին տալիս անցեալը, երբ մարդիկ խաւար էին համարվում։ Քարինտակեցիները և շրջակայ հայ գիւղերը սարսափի մէջ են, Թէ գեներալը արդեօք ինչ կարգադրութիւններ պիտի անի իրանց վերաբերմամբ, և այս մղձաւանջը կաշկանդում է ամենքին։ Շատերը իրանց տնային իրերը փոխադրում են զանազան կողմեր՝ էկզէկուցիայից սարսափելով։ Ի՞նչ կը լինի ապագան, անորոշ է։ Ոչ ոք դեռ չէ ձերբակալված։ Բարւոք կը լինէր, որ ամեն մի չարագործ, նախ քան իր մտադրութիւնն ի կատար ածելը, մտածէր, Թէ դրա հետևանքը ինչ կը լինի միւս խաղաղ բնակիչների համար, որոնք այսպիսի ծանր և սով տարիներում դժուար են ապրում, և Թշուառութիւններին կրկնակի Թշուառութիւն չը հասցնէին։

**

Սամաղանդ, 16 ապրիլի

Երէկ, ամսիս 15-ի երեկոյեան, գաղութիս հայ համայնքը հրաւիրված էր ազօթատուն՝ ծխական երկրորդ ժողովի։ Ժողովը պէտք է ընտրէր մի մասնաժողով՝ սեփական դպրոցի շէնքի կառուցման և նուիրատուութեան գործով զբաղվելու։

Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրվեցին Ռ. քահ. Բէկ-Փիլիպեան, Կ. Խ. Սլեան, Գ. Յովհաննիսեան, Աղաջ. Յովհաննիսեան, Սող. Վարդանեան։ Ընտրված անձինք յարմար և համապատասխան են իրանց յանձնարարված գործի համար։

Ծխական

Վաղարշապատ, 19 ապրիլի

Թէև Վաղարշապատում կան 2 բժիշկ՝ գաւառական և վանքի, բայց և այնպէս գիւղացիներին բժշկական օգնութիւն չէ հասնում, որովհետև վանքի բժիշկը հազիւ կարողանում է ճեմարանի և վանքի միաբանութեան կարիքները հոգալ, իսկ գաւառականը՝ գրեթէ միշտ զբաղված է սպանվածների դիակները պատռելով, որոնցով էջմիածնի գաւառը՝ պէտք է ասել՝ ամենից հարուստն է։

Վաղարշապատը լինելով բազմամարդ և կենտրոնական գիւղ՝ պէտք է որ ունենար հիւանդանոց, որի բացակայութիւնը խիստ պէս զգալի է, սակայն ցաւելով պիտի ասել, որ վաղարշապատցիք ընդհանրապէս չեն այդպիսի մի հիմնարկութիւն ձեռք բերելու։

Ժողովրդի այս վերին ծայր աննախանձելի դրութիւնն աչքի առաջ ունենալով, վանքի բժիշկ պ. Կարապետ Տէր-Խաչատրեանը առաջարկել է Վաղարշապատի ժողովրդին տարեկան 500 րուբլի դնել իր տրամադրութեան տակ, խոստանալով բոլոր դիմողներին ձրի դեղ բաց Թողնել և իր ուն դիմող հիւանդներին ձրի բժշկել։

Վաղարշապատցիք այս առաջարկութիւնը ամենայն ուրախութեամբ պէտք է ընդունեն, քանի որ տարեկան ոչ Թէ 500 ր., այլ և 1000 րուբ. դեղի են տալիս, դեռ չը հաշուած բժշկի այցելութեան ռուսածը։

Պէտք է յարմար առիթից օգուտ քաղել և ոչ ձեռքերը ծալել և նստել։

Թոնիկ

Մաստարա գիւղ (Էջմ. գ.), 18 ապրիլի

Մաստարան՝ Թէ աշխարհագրական դիրքով և Թէ իր առատ ու պտղաւէտ հողերով՝ ամենաաչքի ընկնող գիւղն է Էջմիածնի և Ալէքսանդրօպօլի գաւառների գիւղերից, բայց ջրի պակասութեան շնորհիւ ամբողջ տաք ամիսներում երաշտից չորանում է ամեն մի բուսականութիւն։ Մաստարան լինելով Էջմիածնապատկան գիւղ՝ տարիների ընթացքում ցցրել է վանքի շտեմարանները ցորենով. բայց այդ՝ տեղական ժողովուրդը Նայել է Էջմիածնին որպէս սրբավայրի և խորին ակնածութեամբ է յիշել Նրա անունը. բայց ցաւօք սրտի պէտք է ասել, որ այս բոլորի դիմաց Էջմիածինը՝ որպէս կալուածատէր՝ չէ կատարել իր պարտականութիւնը Մաստարայինկատմամբ, ուրիշ խօսքով՝ Նա չէ մտածել ջրի մասին, որի առիթով բազմաթիւ խնդիրներ են մտել սինոդ. բացի դրանից՝ Մաստարան բաղկացած է 300—400 տնից և չունի դպրոց, որպէսզի երեխաներին բաւարարութիւն տրվի. վանքը դրա մասին էլ անտարբեր է եղել. և վերջապէս ծը մէկ պակասութիւնը Թեւը։

Ի դէպս պէտք է ասել, որ Մաստարան գտնվում է Արագած լեռան ստորոտում, այնպէս որ հեշտութեամբ կարելի է ջուր բերել լեռան գագաթից, որտեղ գտնվում է «Բալլու» կոչված լիճը. ուրեմն մնում է միայն մի քանի հարիւր րուբլի ծախս անել, և ջուրը կը լինի։

Ցանկալի է, որ սինոդը լուրջ ուշադրութիւն դարձնի Մաստարայի վրա և ջուր բերելու փորձեր անի, ինչպիսին Վաղարշապատում արեց և անելու է։

Շինական

Գանձակ, 19 ապրիլի

Յայտնի է, որ վերջին օրերս ալիւրների գները զգալի չափով ընկան և օրէ-օր էլ տրամադրութիւն է ցոյց տրվում աւելի իջեցնելու, սակայն ոչ մի փորձ և ծպտուն չէ Նշմարվում հացի ներկայ սակագինը իջեցնելու։ Մեր առաջարկութիւնը անտեղի հաշուողների համար բերում եմ հետեւեալ պատահական փորձնական օրինակը։ Քաղաքային և բժշկական վարչութիւնը տեղիս մի հացթուխի մօտ գտնվող Աւէֆսանդրակի 7-րդ տեսակի ալիւրի որակութիւնը բնորոշելու համար, 14 Ֆունտ ալիւր է տուել Թոնիրում հաց Թխելու համար, որից ստացվել է 22 Ֆունտ հաց։ Անշուշտ եթէ նոյն ալիւրը Թխած լինէին փռանը, կարծիքս, կը ստացվէր 25 Ֆունտից ոչ պակաս։ Կամ եթէ 7-րդ տեսակի ստոր ալիւրի փոխարէն Թխած լինէին աւելի բարձր տեսակ ալիւրից, աւելի հաց կը ստացվէր։ Հաշւենք հէնց այս վերոյիշեալ հաշւով։ 14 Ֆ. ալիւրի արժէքն է 75 կ. փռան Թխածի հաշւով, մի բան էլ աւելացրէք որպէս չնչին ծախս. ստացվում է 14 Ֆունտից 22—25 Ֆունտ հաց։ Եթէ ներկայ սակագնով ծախում են՝ ստացվում է 1 ր. 10 կ. կամ 1 ր. 25 կ.։ Նախանձելի վաստակ։ Մեր կարծիքով, հացագինն առայժմս հարկաւոր է կէս կոպ. պակասեցնել Ֆունտին։

Սագան

ՆԱՒԹԱՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

Բալախանի, 18 ապրիլի

Արդէն «Մշակի» ընթերցողներին յայտնի է, որ «Միրզոեվ և ընկ.» նաւթահանքի Բալախանու բանւորները գործադուլ էին արել։ Գործադուլը շարունակվում է մինչև այսօր էլ։

Այդ գործադուլը սկզբից սկսեց ղեկավարել Դաշնակցութիւնը, ապա վերջինիս հետ սկսեցին միանալ ռուս. ս.-դ. կուս., ս.-յ.-ները, պրօֆեսիոնալ միութիւնը և Թուրք ս.-դ. Հումմաթ կուսակցութիւնը։

Սակայն ուղիղ երկու ամիս գործադուլը շարունակելով, այդ կուսակցութիւնները անկարող եղան մի որոշ համաձայնութիւն կայացնել բանւորների և նաւթահանքի լիազօրների միջև։

Թւով 1500 բանւորներ համարեա վերջին ժամանակները յուսահատ դրութեան մէջ ընկան. ապրելու դրամը սպառված, խանութպանները դադարեցրին ապառիկ կենսական մթերքներ տալ։ Բացի այն, որ բանւորները այդ դրութեան մէջ ընկան, նոյն դժբաղդ դրութեան մէջ գրին 6—8 հազար հոգու—իրանց ծնողներին, կանանց ու երեխաներին, որոնք սպասում էին զատկական տօներին իրանց աշխատող ձեռքերից դրամ ստանալ, սակայն անժամանակ չարաբաստիկ գործադուլը զրկեց հայ ժանուկին զատկական կարմիր ձուից։

Բանւորները, չը նայելով զանազան սպառնալիքի, ստիպված եղան ամսիս 16-ին ժողով գումարել։ Ժողովին մասնակցեցին Թէ բանւորները և Թէ նաւթահանքի զանազան բաժանմունքների բանւորների ներկայացուցիչները։

Ժողովը երկար ու ձգձգ խօսակցութիւնից յետոյ որոշեց իր դատը յանձնել Հնչակեան կուս. Բալախանու շրջանի մասնաճիւղային վարչութեան։

Նոյն օրը բանւորների՝ հայ, ռուս, Թուրք ներկայացուցիչները դիմեցին հնչակեաններին։

Հնչակեանները՝ գրկաբաց՝ հաշտութիւն կայացնելու միսսիան իրանց վրա առնելը ընդունելով, պահանջեցին ընդհանուր բանւորութիւնից, որ ընդհանուր ժողով գումարեն ու բացատրվեն, որպէսզի ապագայում բանւորութիւնը զանազան պրովօկացիաների զոհ չը գնայ։

Միւս օրը, 17-ին, ընդհանուր ժողով գումարվեց։

Ժողովին ներկայ էին վերոյիշեալ հինգ կուսակցութիւններից զատ և Հնչակեան կուս. 7—8 ներկայացուցիչներ, որոնք աչքերը չորս արած լսում էին բանւորների արտասանած ճառերը։

Ընդհանուր ձայնատւութեան ժամանակ բանւորները միւս բոլոր կուս. լիազօրներին ժողովի սրահից դուրս անելուց յետոյ յայտարարեցին, որ իրանց դատը յանձնում են Հնչակեան կուսակցութեան։

Վերջինիս ներկայացուցիչները յայտնեցին, որ իրանք այն ժամանակ իրանց ուսերի վրա կը վերցնեն, երբ, բացի բանւորական կօմիտէից, բանւորներն էլ իրանց ստորագրութիւնները կը տան հնչակեաններին, որպէս զի իրանք ազատ համարձակ բանակցութիւններ սկսեն։

Բանւորները համաձայնվեցին և հազարից աւելի ստորագրութիւններով դատը յանձնեցին հնչակեաններին։

Ցանկալի էր, որ այս հսկայական գործադուլը աջողութեամբ պսակվէր երկու կողմերի համար, որովհետև մի կողմից արդիւնաբերութիւնն է վնասվում, միւս կողմից խեղճ բանւորներն են զրկվում, բանւորներ, որոնք բաղկացած են վաշխառուների ճանկերից ազատված գիւղացիներից, իսկ մի մասը՝ Պարսկաստանի խաների բռնութիւններից։

Ս. Գարագաշ

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Թաւրիզ, 31 մարտի

Այս ամսում երեք ներկայացում և մի ագահանդէս ունեցանք։ Կարլ Մարքսի մահվան 25-ամեայ տարեդարձի առիթով տեղիս հայ սօցիալ-դեմօկրատները ամսիս 1-ին ձրի երեկոյթ տուին։ Կարլ Մարքսի համառօտ կենսագրականը պատմվեց. կային երգեր, ոտանաւորներ. շատ գեղեցիկ երգեց տ. Ն. Տէր-Կարապետեանը։ Պ. Ա. Չիլինգիրեանի բանախօսութիւնը անհասկանալի մնաց հանդիսականների մեծամասնութեան իր մասնագիտական և քննադատական բնոյթով։ Կրթութիւնը մարդուն, մեր կարծիքով, սովորեցնում է իմանալ տեղին և ժամանակին խօսելը. այդ տեսակէտով պարոնի ամբողջ մի ժամ ձգձգող բանախօսութիւնը ժամավաճառութիւն համարվեց հանդիսականների կողմից։ Վերջում խաղացվեց բանւորական կեանքից վերցված մի պատկեր, որը բաւական հետաքրքրաշարժ էր և իմաստալից։

Ամսիս 15-ին սօցիալ-դեմօկրատները իրանց գրադարանի օգտին սիրողների մասնակցութեամբ ներկայացրին Ժօրժ Օնէի «Դարբնոցապետ» պիէսան։ Եթէ նկատի ունենանք, որ նոյնիսկ Կովկասում հայ դերասանների համար կոմսերի, բարօնների, մարկիզների դերակատարութիւնները բաւական դժուարութեան պէտք ունեն, պիտի ներողամիտ աչքով նայել մեր սիրողների խաղին, որոնք, հաւատացած ենք, իրանց կեանքում այդպիսի տիպարներ տեսած չունեն։ Պ. Գ. Աւեթանդիլեանը Ֆիլիպպ Դէրբլէի դերը, որպէս կօմիկ-սիրողի չը փչացրեց։ Կլարայի դերում տ. Զ. Չիլինգիրեանը, եթէ քիչ ցածր չը խօսէր, աւելի աջողութիւն կունենար. միւսները չը խանգարեցին անսամբլը։ Լաւ էր բեմադրողագրութիւնը։ Սրանք ծայրէ ծայր լեքն էր հասարակութեամբ, որի համար մեր սօցիալիստները պարտական են պ. Եղամ Աւեթանդիլեանի ջանքերին։

23-ին հնչակեանների օգտին խաղացվեց «Ղարաբաղի աստղագէտ» յայտնի պիէսան։ Եթէ նկատի առնենք, որ մեր ներկայացումները ընդհանրապէս ծառայում են որպէս միջոց և ոչ որպէս նպատակ, պիտի արդարացնենք մեր սիրողներին, որոնք երբեմն շահագործում են իրանց խաղով հասարակութեան տգիտութիւնը և լսելիքը։ Այս երկու զգայարանքներից զրկված հան-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Մուշեղ եպիսկոպոս

Ադանա (Կիլիկիա), 25 մարտի

Թերթիդ 50-դ Թիւին մէջ ևս «Կաթողիկոսական ընտրութիւն» վերնագրով յառաջ կը բերէիք Թերթերու կողմէ իբրև կաթողընտրելի ներկայացուած կարգ մը անուններ և անոնց ամենուն մասին ձեր դիտողութիւնները ընելէ վերջ կաւելցնէիք, Թէ Մկրտիչ և Մուշեղ եպիսկոպոսներու մասին տեղեկութիւնք կը պակսին։

Ահա այդ պակասը կուզենք լրացնել, ձեր Թերթին միջոցաւ հանրութեան ներկայացնել ուզելով Ադանայի առաջնորդ Մուշեղ եպիսկոպոսի համառօտ կենսագրութիւնը, որովհետև կարծէ, որ լիակատար ծանօթութիւն մը ունենան ռուսահայք ալ Մուշեղ եպիսկոպոսի մասին, որ արդէն իր արժանաւոր դիրքը կրցած է ստեղծել Թիւրքահայոց մէջ։

Մուշեղ եպիսկոպոս ծնած է Իզմիտի սանջակին Արսլաբէկ գիւղը 1869 նոյեմբեր 22-ին։ Իր հայրն է Հայրապետ Սերոբեան, որ իր նիւթական ու բարոյական կարողութեամբ վարած է՝ մինչև ճեռնհասօրէն՝ գիւղին գործերը ամբողջ 25 տարիներ։ Մուշեղ եպիսկոպոս կը յաճախէ պահ մը իր գիւղին վարժարանը, ուրկէ ելնելով՝ 1881-ին կաշակերտի Կ. Պոլսոյ ս. Փրկչեան որբանոց-վարժարանին, որ այն ատեն բաւական լաւ ուղղութիւն մը ունէր։ 1884-ին կը մտնէ Պարտիզակի Ներսէսեան ազգային վարժարանը և կաշակերտի ուղղակի Դուրեան Եղիշէ վարդապետի (այժմ եպիսկոպոս)։ 1888 օգոստոսին շրջանաւարտ կը մեկնի վարժարանէն, տարի մէկ չափ կը զբաղի ուսուցչական գործով և երբ 1889-ին կը բացուի Կ. Պոլսոյ պատրիարքութեան Արմաշու դպրեվանքը, Մուշեղ եպիսկոպոս անդրանիկ սաներէն մէկը կըլլայ, և աշակերտներէն՝ ամենէն աւելի գնահատուածը։ 1892 սեպտ. 27-ին սարկաւագ և 1895 յունիս 18-ին կուսակրօն քահանայ ձեռնադրուեցաւ։ 1896 մայիս 26-ին գաւազանի ժամանուր իշխանութիւն ստացաւ և 1896-ի կիսուն վանքէն մեկնեցաւ հոն տարի մը գրաբար լեզուի ուսուցչութիւն ընելէ յետոյ։ Տարի մը քարոզչական պաշտօն վարեց Կ. Պոլսոյ Մաքրի-գիւղ անուն Թաղի ս. Աստուածածին եկեղեցին։ 1897-ի սեպտ. 21-ին Պոլսոյ Մայր եկեղեցին մէջ ծայրագոյն աստիճան ստացաւ Մաղաքիա պատրիարքէն, և նոյն ամսուան վերջին օրը ուղևորեցաւ իր պաշտօնատեղին՝ Արաբկիր, որուն առաջնորդական-տեղապահ նշանակուած էր։

Մէկ տարի ետքը Արաբկիրի առաջնորդ ընտրուեցաւ և իր այդ պաշտօնը վարեց մինչև 1903, երբ Պոլիս եկաւ և իր հրաժարականը տուաւ Արաբկիրի առաջնորդութենէն։ Ինն ամիս Պոլիս Պերայի ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ պատուակալ քարոզչութիւնը վարեց և այդ միջոցին առաջնորդ ընտրուեցաւ Ադանայի Թեմէն։ Հազիւ ինն ամիսէն կարելի եղաւ ձեռք բերել Մուշեղ եպիսկոպոսի առաջնորդ. հաստատութեան բերաթը, ուրկէ վերջ անմիջապէս մեկնեցաւ իր պաշտօնատեղին 1905 փետրուար 21-ին։

1905 հոկտ. 26-ին Ադանայի գաւառական ընդհ. ժողովը եպիսկոպոսական վկայական տուաւ իր առաջնորդին։ Եւ 1906 հոկտ. 29-ին եպիսկ. ձեռնադրուեցաւ Կիլիկիոյ Սահակ Բ. կաթողիկոսէն։

Ահա սոսկ են իր կենսագրական ամփոփ գիծերը։ Զինքը ներկայացնենք այժմ իր գրական և վարչական կարողութիւններուն մէջ և զինքը ցոյց տանք իր կրօնական համոզումներովը։

Գրական կեանքը.—Մուշեղ եպիսկոպոսի գրական կեանքը կըսկսի իր աբեղայութեան առաջին տարիէն։ Քննադատ և Թափանցող միտք, 1895-ի «Մաղիկին» մէջ հրատարակեց «Վերնատան հրաշքը», ուր առաքեալներու լեզուախօսութիւնը ուրացաւ, բանաստեղծական և քննական տեսակէտներով գնահատուած յօդուածով մը։

Իր լեզուն իրեն յատուկ ոճ մը, Թովք մը, դարձուածք մը ունի, կուռ ու բանաստեղծական է. Յօդուածներու անհագին շարք մը արտադրած է, ամենքն ալ կրօնականընկերական խնդիրներու շուրջ, որոնց մէջ տիրող ոգին՝ ողջմտութիւնը և նախապաշարումներու դէմ տրամաբանական յարձակումն է եղած։ Գրած է շարք մը գաւառական հէքիաթներու, որոնք ժամանակին ամբաստանուեցան ոմանց կողմէն իբրև «վրան-բաց» գրականութիւն։ Ունի կարգ մը ծածկանուններով հրատարակուած ճամբու նօթեր և զուտ բանաստեղծական ոտանաւորներ։ Ինքը գրած է նաև գաւառական երգերու ուսումնասիրութիւն մը 1899—1900-ի «Բիւրակն»-ներուն մէջ։ Տասը տարի շարունակ աշխատակցած է «Արեւելքի», «Մասիսի», «Մաղիկի», «Բիւրակնի», «Ա. Մամուլի», և իր յօդուածները միշտ փնտռուած են ամեն դասակարգի ժողովուրդներուն կողմէն։

Յօդուածագրութենէն զատ Մուշեղ եպիսկոպոս պատրաստած է «Նարեկացիի ուսումնասիրութիւն» մը, դեռ անտիպ, և արժանացած է Իզմիրեանց առաջին մրցանակին։

Հրատարակած է նաև «Թուղթ հովուական» մը, Արաբկիրի հայ ժողովուրդին ուղղուած. «Պաշխերհեր» անուն պատմական գեղեցիկ ուսումնասիրութիւն մը, եկեղեցական պատկերներու գործածութեան և անոնց ծագումին վերաբերմամբ. «Իրաւագէնը», աստուածաշնչական բանաստեղծութիւններու գեղեցիկ շարք մը՝ նկարուն ու գունագեղ ոճով։ Ունի դեռ ձեռագիր վիճակի մէջ «Նորընծայի մը խառասուներ» և «Հայ բողոքականութեան ծագումը Թիւրքիոյ մէջ» գործի մը ամփոփումը, դօկումէններու վրայ հիմնուած։ Իբրև երկարաշունչ գործ՝ «Մաղիկի» մէջ հրատարակեց (1904-ին) կարգ մը կրօնախմաստասիրական յօդուածներ «Կրօնքն ու եկեղեցին» վերնագրով, ինչպէս նաև 907-ի «Մասիս»-ներուն մէջ «Հայ եկեղեցականութիւնը» վերնագրով 8—10 ընդարձակ յօդուածներ։

Իբրև գրական ճաշակով օժտուած, և առատ արտադրող միջակ և նոյն ատեն իբրև հետաքննին միտք, իր Ադանայի առաջնորդութեան խիստ բազմազբաղ ժամերուն և Թեմական այցելութիւններուն միջոցին, առաջին օրէն, Ադանայի և վիճակաց տեղագրական, ընկերային, կրթական և ազգայինկրօն. նշանակելի հանդամանքները նօթի և նկատի առած և այսօր գրած պատրաստ ունի ստուար հատոր մը, որ պատիւ պիտի բերէր ոչ միայն հայ առաջնորդի մը, այլ նաև եւրոպացի ճանապարհորդի մը։

Վերջապէս, այս պահուս իսկ մամուլի տակ կը գտնուի «Հովիւին խրատները» անունով վերջին ընդարձակ գործը։ Սոյն հատորը կը պարունակէ՝ բոլոր գաւառներու և մանաւանդ Ադանայի կուսակալութեան սահմաններուն մէջ բնակող հայութեան ընկերային-ազգային կեանքին մասին պատշաճող ընտիր բարոյական նիւթեր՝ ժամանակի, դրամի, առողջութեան, պատուի և այլն վրայ, պարզ՝ բայց գրական գեղեցիկ ոճով մը արտայայտուած, եւրոպական մեծ հեղինակութեանց մէջբերումներով համեմուած, դրական օգտաշատ խորհրդածութիւններ ու Թելադրութիւններ։

Կրօնական համոզումները.—Մուշեղ եպիսկոպոս այն միակ Թիւրքահայ եկեղեցականն է, որ գիտցած է 12 տարիներու երկար շրջանի մը մէջ տոկալ ամեն յարձակումներու և պաշտպանել իր կրօնական ազատ համոզումները, ուզելով ողջմտութիւնը համաձայնեցնել կրօնական սկզբունքներու, հայ եկեղեցիին տալ զուտ հասարակական, ժողովրդային կազմակերպութիւն մը։ Հայ եկեղեցիի Աբբա Լուտերն եղած է գոցեսւ։ Պոլսոյ կեդր. կրօն. ժողովի անդամները իրմով զբաղեցան յաճախ. բայց Մուշեղ եպ. հիմնուած աւետարանի վաղնջական և ուղղամիտ հասկացողութեան, ինչպէս նաև հայ. եկեղեցւոյ վաղնջուց համոզումներուն և կազմակերպական ձևին վրայ՝ չընկրկեցաւ բնաւ իրեն դէմ լարուած հակառակութիւններուն հանդէպ, ու իր բեմը յառաջ վարեց ժողովուրդին տալով կրօնքին ու եկեղեցիին մաքուր ըմբռնումները։ Իր «Պօլիբիմի պատրանքը», «Ձեզի եւր», «Կրօնքի հիմունքը», «Հայ եկեղեցականութիւնը», «Կրօնքն ու եկեղեցին» զատ խորհրդութեան, վիճաբանական տըրուսանի, և կրօն. փիլիսոփայութեան գլուխ գործոցներ կրնան նկատուիլ։ Ինքը մեծապէս նպաստեց իր գրուածներով, և ի հարկին ըմբոստ շարժումներովը, ամուսնալուծման դատին. 1899 փետ. 16-ին «Արեւելքի» մէջ «Կարծիքի տարբերութիւն» յօդուածով կոչում ըրաւ վեհ. Հայրիկին հայ եկեղեցին օժտելու համար ժողովրդական և բանաւոր կանոնագրքով մը. և երբ այրի քահանաներու վերամուսնութեան հարցը Կիլիկիոյ կաթողիկոսին, Երուսաղէմի և Պոլսոյ պատրիարքներուն կողմէն հակառակութեան հանդիպեցաւ, Մուշեղ եպ. եղաւ դարձեալ այն միակ Թիւրքահայ բարձրաստիճան եկեղեցականը, որ համարձակութիւն ունեցաւ «Բիւզանդիոն-

դիտատեսը գոյց է բաւարարված դուրս գար «Ղարաբաղի աստղագէտը» ներկայացումից... Աստղագէտի դերում լաւ էր ըստ սովորականին պ. Գ. Աւթանդիլեանը։

29-ին երկու Թաղի գրադարանների օգտին ներկայացվեց Փափազեանի «Ժայռ» դրաման։ Լաւ տարան իրանց դերերը օր. Սօլօվեան, պ.պ. Անանեան և Մ. Աբրահամեան։ Վերջում ներկայացված զաւեշտի մէջ պ. Գ. Աւթանդիլեանը բաւականին զուարճութիւն պատճառեց հանդիսատեսներին։ Տոմսակները բոլորը վաճառված էին։

Մեր բոլոր ներկայացումների վերաբերմամբ կարելի է նկատել, որ բացակայում է կարգապահութիւնը։ Կանայք և տղամարդիկ շատ անգամ նստում են գլխարկներով, խանգարելով իրանց ետևում նստածներին։ Յարգելի իգական սեռին մենք խորհուրդ կը տանք, ինչպէս որ սովորութիւն է ուրիշ տեղերում, թատրոն յաճախել առանց գէլխարկների, գլխի ծածկոցներով միայն։ Իսկ մեր՝ նոյնիսկ ինտելիգենտ համարվող պարոններին կը խնդրէինք կարգապահ լինել և չը կարծել թէ թատերասրահում ծխելը համարվում է ազատամտութիւն. կը խնդրէինք մեր յարգելի օրիորդներին և տիկիններին նոյնպէս, որ թատերասրահը բուֆէտ չը դարձնեն։ Սրահի կարգապահութեան վրա հսկող պարոնները շատ անգամ իրանք աւելի են խանգարում, քան այցելուները։ Չը կարծել թէ եւրոպական տարազը կարող է պարուրել մեր ասիականութիւնը, մեր գռեհիկ վարքն ու բարքը։ Արտաքուստ նմանվելը բաւական չէ, ներքուստ էլ պիտի բարեփոխվել։

Մեր կարծիքով, ինչպէս որ մի անգամ էլ առիթ ունեցել ենք խօսելու, եթէ իսկապէս թատրոնը մեր հասարակութեան համար հետզհետէ պահանջ է դառնում և ձգտում է իր իսկական նպատակին ծառայել, անպայման պիտի երկու Թաղի սիրողներից մի թատերասիրաց խումբ կազմել և թատրոնի եկամուտները գործադրել աւելի նպատակայարմար եղանակով։ Թաւրիզեցիք իրանք այնպիսի տնտեսական քայքայված վիճակի մէջ են գտնվում, որ պէտք ունեն բարեգործ ձեռքերի աջակցութեան. բայց եկէք տեսէք, որ «բարեգործական նպատակները» ձեռք չեն վերցնում մեր օձիքից։ Եղածները քիչ էին, սօցիալ-դեմօկրատներն էլ մի կողմից աւելացան։ Ներկայացման արդիւնքով սօց.-դեմօկրատական գրադարան պիտի բանան։ Ծիծաղելի, արգահատելի ժողովուրդ։ 800 տուն հասարակութիւն և հինգ գրադարան-ընթերցարան։ Չէք հաւատում, ընթերցող. համեցէք—Արամեան, Աբովեան, Հայուհեաց ընկերութեան, ընդ. ժողովարանի և նոր բացվելիք սօցիալիստների. որքան ընթերցասէր, գրասէր հասարակութիւն ունենք... Միթէ չէր կարելի հինգը մէկ անել։ Հայի եսասիրութիւնը թոյլ կը տայ այդ անելու...

Այդպիսի երևոյթներ չը խրախուսելու համար չը պիտի թոյլ տալ, որ թատրոնը ծառայի միշտ։ Կազմել թատերասիրաց ընկերութիւն, թատրոնը նախ ծառայեցնել թատրոնին և ապա աւելորդ եկամուտը գործադրել երկթաղի դպրոցների վրա։ Մտէք մեր դպրոցները, նայեցէք մեր աշակերտների դէմքին, ձեզ պարզ կը լինի՝ թէ ինչ սնունդ են ստանում այդ ողորմելիները, ինչ թշուառութիւն է թագաւորում մեր ընտանիքներում... Բայց մենք գրադարաններ ենք աւելացնում։ Թող սպասեն այդ բռնաւորները, մինչեւ հասարակական կարգեր փոխվեն, բռնաւորութիւնը վերանայ աշխարհից... Թող սպասեն...

Իբօ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Վերջերս Թիւրքիայի զանազան տեղերից սկսեցին մեզ ուղարկել յօդուածներ կաթողիկոսական հարցի և հաւանական կանդիդատների մասին։ Այդ յօդուածներից մինը, Ադանայից (Կիլիկիայից) ուղարկված, այսօր տպում ենք և հետզհետէ կը տպենք մնացեալները։

◆ Յիշեցնում ենք, որ այսօր, ժողովարանի ամառային շինութեան մէջ յօգուտ Գայիանեան դպրոցի տեղի կունենայ մեծ զբօսանք բազմակողմանի և ճոխ ծրագրով։ Յուսանք, որ դպրոցի վերին աստիճանի անմխիթար դրութիւնը բարելաւել ցանկացողները կը շտապեն լցնել այգին և իրանց լումաներով նպաստել զբօսանքի աջողութեան, որից և կախված է մի քանի տասնեակ երեխաների ուսման վիճակը։

◆ Այսօր Արտիստական ընկերութեան թատրոնում տեղի կունենայ հերթական ընտանեկան երեկոյթ։ Դրամ. սիրողների խումբը առաջին անգամ Թիֆլիսում կը ներկայացնէ «Вѣеръ лэди Уиндермеръ» պիէսան, հեղ. Օսկար Ուայլդի։ Բացի սիրողներից առաջին անգամ մասնակցում են Իւ. Սպենդիարեան, Ի. Քալանթար և Ա. Լարսկի։ Պիէսայի ռեժիսորն է Զաքար։

◆ Ապրիլի 24-ին, գիւղատնտեսական ընկերութեան շինութեան մէջ, երեկոյեան ժամը 8-ին, նշանակված է ագրարային մասնաժողովի նիստը։ Պարապմունքի առարկաներն են հերթական գործեր և մասնաժողովի ստացած յայտարարութիւնները, Րօզէվիչ-Բելէվիչի զեկուցումը՝ «Գիւղացիական բարենորոգումը և Կովկասի պարտադիր յարաբերութիւնների փոխճանը»։

◆ Վաղը, երեկ. ժամը 6-ին, կովկասագիտական բարձր դասընթացքներում (Ալէքսանդրեան այգի) Գ. Սմիրնով կը դասախօսէ Կովկասի օգտակար աղբիւրների մասին։

◆ Ապրիլի 21-ին, երեկոյեան ժամը 11-ին, Անդրկովկասի երկաթ. վարչութեան ինժեներ Իվան Գերասիմովի վրա, որը կառքով վերադառնալիս է եղել պաշտօնատեղից իր բնակարանը, յարձակվել են 2 անյայտ չարագործներ, որոնցից մէկը ուզեցել է դաշոյնով վիրաւորել Գերասիմովին. բայց վերջինը բռնել է դաշոյնը և վիրաւորելով իր մատները, բռթել է չարագործին, դուրս է թռչել կառքից, բայց այդտեղ ճանապարհը կապել է 2-րդ չարագործը. այդ ժամանակ Գերասիմովը հանել է ատրճանակը և ուղղել է դէպի չարագործը։ Չարագործները, տեսնելով ատրճանակը, փախուստի են դիմել և անյայտացել են։ Շնորհիւ ձեռք առած միջոցների, ձերբակալված է Ալէքսէյ Տկաչենկօն, որի վրա գտնվել են արեան հետքեր։

◆ Մայիսի 4-ին նշանակված է ժողովրդական համալսարանների ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, ուր կընտրվի վարչութեան կազմը և կը զեկուցվի ընկերութեան անցեալ տարվայ գործունէութիւնը։

◆ Ներկայումս քաղաքային տեխնիկական խորհուրդը շտապով քննում է նոր քաղաքային սպանդանոց կառուցանելու նախագծերը։ Հէնց որ Մուխրանեան կամուրջը կառուցվի վերջանայ, առաջին հերթում կը դրվի քաղաքային կատարելագործված սպանդանոց կառուցանելը։

◆ Տաւրիչեվի դասախօսութիւնը «Եապօնական գեղարուեստի» մասին չը կայացաւ, որովհետև շատ քիչ մարդ էր հաւաքվել։

◆ Ապրիլի 21-ին կովկասեան զինուորական նահանգական դատարանում քննվեց Նիկոլայ Բաժաղաշվիլու գործը, որ մեղադրվում էր իշխ. Նիկ. Երիստովի սպանութեան մէջ։ Դատարանը մեղադրեալին մեղաւոր ճանաչեց և դատապարտեց մահվան պատժի կախաղանի միջոցով։

◆ Կիրակի, ապրիլի 27-ին, Զուբալովի ժողովրդական տանը Շեստովը կը դասախօսէ «Լ. Անդրէեվ. նրա «Ցար Գօլօդ» պիէսան»։

◆ Այսօր լոյս տեսաւ վրացերէն նոր լրագիր «Ցիսփրէբիս սարկէ» (Կեանքի հայելի)։

◆ Կիրակի, ապրիլի 20-ին, Թիֆլիսում, Վեուցէլի հիւրանոցում, տօնվեց անդրկովկասեան երկաթուղիների գլխաւոր բժիշկ Ն. Սախարովի 25-ամեայ ծառայութեան յօբելեանը։ Յօբելեանին մասնակցում էին անդրկ. երկ. կառավարիչ Նեյդհարդտը, որ շնորհաւորեց յօբելեարին անդրկ. երկ. ծառայողների կողմից, և մօտ 100 բժիշկներ, որոնք յօբելեարին մի ուղերձ մատուցին արծաթէ շրջանակով։ Կովկասեան բժշկական ընկերութեան կողմից յօբելեարին շնորհաւորեց ընկերութեան նախագահ Լունկէվիչ, Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան կողմից՝ Ա. Խատիսեան։ Բացի դրանից շնորհաւորական հեռագիրներ էին ստացվել զանազան կրթական ընկերութիւններից, Ռուսաստանի և արտասահմանեան պրոֆեսորներից։

◆ Այս տարի Ժընէվում կայանալու է առողջապահութեան միջազգային համագումարը։ Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութիւնը այդ համագումարին ուղարկել է իր կողմից մի բժիշկ։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը վերջացրել է այն պարտադիր կանոնների մշակումը, որոնք վերաբերում են սանիտարական մասին և ներկայացնելու է դումայի քննութեան։ Պարտադիր կանոնները շօշափում են տների և բակերի, բանւորական կազարմաների, գիշերային ապաստարանների, նկուղների, լուացարանների, ախոռների, անասնատների և նման տեղերի մաքրութիւնը, աղբը թափելու և այլ կեղտոտութիւններ հեռացնելու հարցերը և այլն։

◆ Քաղաքային սանիտարական-բժշկական խորհրդի վերջին նիստում վերջնականապէս քննվեց քաղաքային սան.-բժշկաանասնաբուժական մասի վերակազմութեան նախագիծը։

◆ Մենք հաղորդել էինք, որ շուտով Պետերբուրգից մի բարձրաստիճան անձն է է գալու Կովկաս, տեղական քաղաքացիական և զինուորական հաստատութիւնները վերաքննելու համար։ Այժմ «Руль»-ը հաղորդում է, որ այդ առաքումը հետևանք է աջակողմեանների Պետական Դումային ուղղած հարցապնդման Կովկասի մասին և նրանց այն կասկածանքների, թէ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մէջ զեղծումներ են կատարվում։

◆ Կովկասագիտական բարձր դասընթացքների դասախօսները վճռել են արհեստաւորաց դպրոցի աշակերտներին ձրիաբար թոյլ տալ լսել Մատուշէվսկու և Սմիրնովի դասախօսութիւնները՝ Կովկասի հանքային հարստութիւնների մասին։

◆ Այսօր, առ. ժամը 11-ին, Թիֆլիսի հայուհեաց բար. ընկ. բնակարանում կայանալու է ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, ուր քննվելու են 1907 թ. հաշիւները, 1908 թ. նախահաշիւը և կանօնադրութեան մի քանի կէտերի փոփոխութեան հարցը։ Վերջում տեղի են ունենալու վարչութեան 3 անդամի և սրանց թեկնածուների ընտրութիւնները։

◆ Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի գլխաւոր վարչութեան յայտարարութեան, որ մենք տպեցինք երեք օր առաջ, էլեկտրաքարշի ծառայողները վերատեսչի անունով ներկայացրել են հետևեալ հաւաքական պատասխանագիրը, 104 ծառայողների ստորագրութեամբ. «Ո. Տ. պ. վերատեսուչ. Ծանօթանալով վարչութեան մտադրութիւնների հետ, որ բացատրված են դէպի մեզ ուղղած նամակում, մենք անհրաժեշտ ենք համարում պատասխանել հետևեալը։ Մեզ, էլեկտրաքարշի դէպօի ծառայողներիս, երբեք չէ հետաքրքրել և մեզ համար ոչինչ նշանակութիւն չէր կարող ունենալ՝ վարչութեան համաձայնութեամբ է արդեօք Թիֆլիսի վարչութիւնը ձեռնարկել այս կամ այն քայլը, որովհետև ընկերութիւնը երբեք չէ յայտարարել, որ միայն վերատեսչի այն կարգադրութիւններն են պարտադիր մեզ համար, կամ այն պայմանագրերը և համաձայնութիւնները մեզ հետ իրական են, որոնց մասին տեղեկացված է և որոնց հետ համաձայն է վարչութիւնը։ Ընդհակառակը՝ մեզ միշտ յայտնի է եղել, որ վերատեսուչը հանդիսանում է էլեկտրաքարշի լիակատար տէրը, որ նրա ստորագրութիւնը ընկերութեան ստորագրութիւնն է, նրա խօսքերը և թղթերը, որ տալիս է նա իբրև վերատեսուչ, պարտաւորեցուցիչ են անօնիմ ընկերութեան համար։ Կենտրոնական վարչութեան հետ մենք երբեք գործ չենք ունեցել և նրա հետ ռուսական օրէնքների համաձայն մենք չենք կարող կապված լինել, քանի որ, Բարձրագոյն թոյլտւութեամբ Ռուսաստանում գործունէութիւն սկսելու համար, նա պէտք է Թիֆլիսում ունենայ պատասխանատու գործակալութիւն, օժտված բաւականաչափ լիազօրութիւններով ընկերութեան կողմից, որպէսզի կարող լինի անյապաղ և անմիջապէս լուծել այն բոլոր հարցերը և պահանջները, որ ներկայացնում են ինչպէս հասարակութիւնը և ռուսական կառավարութիւնը, այնպէս և ընկերութեան բանւորները։ Եւ այդօրինակ իրաւունքներ տրված էին ընկերութեան հաւատարմագրով Փրիդմանին, և նրանց հիման վրա նա ստորագրեց էլեկտրաքարշի արհեստանոցների հետ 1907 թ. օգոստոսի 20-ի համաձայնութիւնը, որպիսին պարտադիր էր հանդիսանում և այժմ էլ հանդիսանում է անօնիմ ընկերութեան համար, և նրա վարչութիւնը ի զուր տեղն է միաժամօրէն աշխատում մեզ համոզել, թէ «նա ոչ մի նշանակութիւն չունի իբրև իրաւաբանական մի ակտ»։ Դուք, պ. վերատեսուչ, առաջարկում էք մեզ ստորագրութիւն տալ այն մասին, որ ընկերութիւնը երբեք այդ համաձայնութեամբ չէ ճանաչել և չէ էլ ճանաչում որևէ պարտաւորութիւն իր համար և որ այսուհետև մենք «շարունակում ենք ծառայել նրա մօտ կամաւոր վարձով, առանց ծառայութեան ժամանակամիջոցը որոշելու»։ Յայտնում ենք ձեզ, որ այդպիսի ստորագրութիւններ մենք չենք կարող տալ, որովհետև մի կողմից նրանք իրականութեանը չեն համապատասխանում, քանի որ ընկերութիւնը յանձին Թիֆլիսի վերատեսչութեան միշտ ճանաչել է մեր համաձայնութիւնը, որը կարելի է հաստատել հէնց այս բոլոր Թիֆլիսի էլեկտրաքարշին կից գտնվող փաստաթղթերով, միւս կողմից՝ մենք օգոստ. 20-ի պայմանագիրը բեկանելու մասին ոչ մի համաձայնութիւն չենք տալիս, որովհետև անկախ նրանից, որ չենք ընդունում նրան ճնշող և անիրագործելի ընկերութեան համար, կեանքի և աշխատանքի այժմեան դժուարին պայմաններում չենք կարող հրաժարվել այն մանր իրաւունքներից, որպիսիք տրված են մեզ և ձեռք բերինք մենք այդ համաձայնութեամբ։ Ուստի և, օրէնքների ժողովածուի 10-րդ հատորի 1545-ի և 1547-ի յօդուածների համաձայն, մենք շարունակում ենք ծառայել անօնիմ ընկերութեանը վերոյիշեալ համաձայնութեան ուժով։ Նաև հարկաւոր ենք համարում աւելացնել, որ մինչև 1907 թ. օգ. 20-ի համաձայնութիւնը գոյութիւն ունէր մի ուրիշ հաւաքական համաձայնութիւն, և ոչ թէ ինքնակամ անձնական վարձով, ինչպէս ընկերութիւնն է կարծում»։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Ապրիլի 21-ին ոստիկանութիւնը ձերբակալել է Ալէքսէյ Սմիրնովին, որը ապրիլի 20-ին վիրաւորել է Եվդոկիա Րօգովային։ Սմիրնովը խոստովանել է իր յանցանքը։

◆ Ապր. 21-ին, Վօկզալնայա փողոցի վրա գտնվող «Марсель» հիւրանոցում խուզարկել են Վլադիկավկազի բնակիչ Ասլան-բէգ Զարախօյեվին և նրա մօտ գտել են ատրճանակ և դաշոյն, որոնց գործածութեան համար վերջինս վկայական չէ ունեցել։

◆ Ապրիլի 21-ին, Վօկզալնայա և Ելիզավետինսկայա փողոցների անկիւնում, երկաթուղային վարչութեան դիմաց, 4 չարագործներ, որոնցից մէկը զինված է եղել դաշոյնով, յարձակվել է կառքով անցնող Քութայիսի հաշտարար դատաւոր Վլադիմիր Աբուլաձէի վրա և խլելով փողի քսակը՝ մէջը 10 ր., և 48 ր. մուրհակ, անյայտացել են։

◆ Ապրիլի 22-ին, գիշերվայ մօտ 1 ժամին, Կախեթինսկի խճուղում, Ղաղախից եկած մի ոմն Արսէն, 14 տարեկան օրիորդ Քօլօ-Կալմանին ատրճանակի հարուածով աջ ծիկունքից վիրաւորել է։ Վիրաւորումը կատարվել է սիրահարական հողի վրա։

Ա Ր Փ Ի Ա Ր Ի Ն

Սահող ժամանակին ջախջախիչ գնացքին մէջ փորձեցի մոռնալ՝ զգայնութիւնս և էութիւնս դառնացնող տանջող ապաժամ հեռացմանդ ցաւը։

Չեղաւ։

Հոգիս ընդդիմացաւ մեռած գացած ըլլալուդ ցնորքը թէ իրականութիւնը իր արիւնոտ կոշտութեան մէջը անգամ ընդունելու։

Մարդիկ կան, որոնց համար ամենազգալի և աչքառու եղանակով մեռած ըլլալը գիտնալէն ետքն ալ՝ անոնց մահուան գաղափարին հետ կարելի չէ հաշտուիլ, համակերպիլ առանց թաղելու այն տեսակ մը ներքին, անըմբռնելի զգացումները, հոգեկան ալացումները, որ եթերէն աւելի թեթև, սահուն, թափանցիկ և առական՝ կեանքն ու մահը կը զօդեն, կը խառնեն և կառեղծուածեն...

Ու ծով վշտիս մէջ խարսափ և մոլորուն, ո՜վ Արփիար, ես ալ փորձեցի քեզ կորսնցնելուս ապեղանին գտնել ամենազօր ժամանակին մոռացութեան թոյնին մէջ. բայց չյաջողեցայ։

Այն ամեն օրը, րոպէն, որ քու մահուանդ անիծեալ ժամը կը հեռացնէ մենէ, արդարև իր հետը տանելով առօրեայ չփութներով զգացած անուշ մտերմութեանդ, գգւելիչ հաղորդակցութեանդ կենդանի, բուռն և հոգելից տպաւորութիւնը, քու անմոռաց յիշատակը աւելի քան երբեք կը մեծնայ, կը պայծառանայ, կը հաստատէր ու կը յաւերժէ, ճշմիմ մարմինդ հակայ հողին խուլ ժայթքումներով ցայտած գործերուդ, ծրագիրներուդ աստղաբուխ արդեանց մէջ, որ անմահութեան կը յանգին...։

Այսպէս հետզհետէ դուն աւելի հմայող և անձկալի, պարտականութեան փշոտ ճամբին մէջ պսակուած կը բարձրանաս գլուխդ մը հանգոյն, արիւնոտ վէրքերովդ մահացու Մարմինայի այլես քեզմով սրբացած, նուիրագործուած՝ սառն անկենդան մէկ փոսին մէջ, ուր կը հանգչիս, աւա՜ղ, յաւիտենական քունովդ ակամայ, ինկած ազգիդ հոգեկան կանգնումին փրկարար և սփոփարար ջահը կըլլաս, ու այդ օտար, տարանջակուլ հողին մէջ՝ ուր սիրելիդ յուշարձանդ պիտի կանգնին՝ հայրենանուէր սիրտերու ուխտատեղի մը։

Հոն պիտի երթան նոր և գալիք սերունդին ընտրելագոյն որդիքը սրտատրոփ, քու շիրիմիդ վրայ ներշնչարանի մը պէս պարտականութեան և նուիրումի դասը ուսնելու։ Եւ երբ անհուն մոքիդ վառ աղբիւրը կորով, ցաւքեցնող վառոցի և մթագնեաց սև հոգիները կկյնան, կը գահավիժին անդնդախոյզ, դուր ճգնելով իրենց հետ տանելու, թաղելու և սպաննելու Հայրենիներ, Արփիարներ ծնող հասարակութիւն մը, որ ցաւերու ամենէն դառնագոյնով տառապուին, կռիւներու և մարտնչումի ամենանուիրական է որ կը մղէ... Թէև, աւա՜ղ, երբեմն, անփորձ և սայթաքուն՝—սթափումի մեծ օրը դուն և նմաններդ պիտի առաջնորդէք զայն դէպի լոյսը և խաղաղութիւնը՝ բարձրաթռիչ դրօշակակիրներու հանգոյն փրկութեան վառ աստղը ցոլացնելով...։

Այո, ցաւեր կան, որոնց թանձրութիւնը ընդհակառակն անցնող ժամանակներէ վերջ և հետզհետէ միայն կարելի կըլլայ զգալ, և սիրտերու մէջ բացուած պարապութիւններ, որոնց յատակը վազող րոպէներուն հետ աւելի և աւելի խոր և փոս, սարսափահար բանականութիւնը կընդվզին տեսնել զօբեղուս։

Նոյն և քեզ համար. քեզ ճանչցողներուդ մորմոքիչ ծարդ վշտին օրըստօրէական մեղմացումէն և սիրտերու զօղար անկեանց մէջ կուտակեալ սիրելիներու դառնանուէշ յիշատակաց դէզը բարձրացնելէն ետքը միայն երևան կելլէ գործի, կռուի, գաղափարի մարդը, ճշմարտութեան աննկուն զինուորը, պարտականութեան գիտակից զոհը, անմահ հրապարակագիրը և գիւթիչ գրագէտը։

...Ու այդ կորուստը առջի օրերուն մէջ չէր որ զգացինք լիովին, այն վայրկեաններուն՝ երբ դրաւեալ կեանքիդ բեկոր-փշուրները մեր խռնջած, արտասուալից և տըրտմաթախիծ աչքերուն և երևակայութեան մէջ թարմ, անբաժան՝ կը ծածկէին, կարգիլէին ճշմարիտ Արփիարին դրկանքն ու կորուստը։ Պարապը, որ քու հեռանալովդ բացուած կը մնայ, անփոխարինելի հառաչել կուտայ մեզ ոչ այն Արփիարը—թշուառ, գողգոթեան ու քայլամոլոր—որ կաթէի անկեան մը մէջ զինք սիրող, գուրգուրայող բարեկամաց համախմբումներուն մէջ իր անուշ, գրաւիչ սրախօսութիւններով և ծանօթութեանց անհատնում պաշարով ամենքը կը գիւթէր, կը զինովցնէր. այլ աւէն աւելի՝ գաղափարական Արփիարը, մերկացած ան ալ իր մարդկային ցնցոտիներէն, տկարացումներէն և խոլումներէն՝ միշտ մաքուր, գիւցազնական և բարձր...

Եւ մտածել, աւա՜ղ, թէ ինչպէս գիւրին է քանդել, փճացնել և կասեցնել՝ ճակատագրական վայրկեանի մը խօլ յիմար մէկ շարժումով այն ամենը, որոնք օրեր, տարիներ և դարեր պէտք են առեղծելու, կերտելու և կատարելագործելու համար։

Քանդելն ալ գործ է, գործունէութիւն, շինելն ալ գործ։ Եւ այժմ կը հասկնամ, թէ ինչու մենք ալ, որ կը գործենք ամենէն սուրբ և նուիրական գաղերէն միոյն համար, մենք հայերս մեր այդ կռիւներուն մէջ մ'իշտ եւ կերթանք, մենք մեզ ոչնչացնելով—ինքնասպանութեամբ—եթէ կուզէք։

Ու քու լուռ գերեզմանիդ առաջ մեր օրըօրին մեծցող լուրջ և գիտակից ցաւը աչնու աւելի կսկծալի և մորմոքիչ կըլլայ, որ քու անձիդ մէջ հայութիւնը ոչ միայն իր մեծագոյն և նուիրուած զաւակներէն մէկը, հայ գրականութիւնը, հրապարակագրութիւնը իր փայլուն աստղը և զարդը կը կորսնցնէ, այլ հայը հայուն որդն «լինել-չլինելու» օրերուն մէջ անոր յուսահատութեան, քարոյական անկումին և ատրօկացումին նշանաբանը կը դառնայ։

Քու մէջդ, ո՜վ վարպետ, հայ խիղճն է որ կը դատապարտուի. հայուն միտքն ու գաղափարը, այո, մտածումի և գրչի ազատութեան մահափորձը, մէջդ խրուած կենսահունձ գնդակը...։ Թշնամիին, օտարին, բռնաւորին ձեռքով։ Աւա՜ղ, ո՛չ, այլ հայուն, հայ անունը, տառապանքը, սրբազան զգացումները և հաւատքը շահագործող և դաւաճանող հայերու (?) ձեռքով։

... Փորձեցի մոռնալ քու ցաւը, քեզ մէջ, քեզմով բոլոր հայութեան անկումին և հիւծումին մահացու այս ցաւը։ Ու չկրցայ։

Եղբայրասպան վառ եղեռներով բացուած վէրք—վէրք անոր սրտին վրայ, ծն այնքան խորունկ, ու և մութ, որ ինձ կը թուի թէ անբուժելի՝ եթէ թարմ գերեզմանիդ առաջ, հայ մտքին հայ ձեռքով պղծմնութեան ուրուականէն սարսափահար չըթափի, վըճռականօրէն՝ ազգովին կենսալիր կեանքը գռեհցիկ յոյսերն ու երազները թաղելու պիտի գլորի...։

Միք. Նաթանեան

Կահիրէ

նի» մէջ հրատարակուած ընդարձակ յօդուածով մը պաշտպանելու դժբաղդ այրիացեալ քահանայից իրաւունքը։

Մուշեղ եպ. հակառակ եղած է միշտ կրօնական անունին տակ պարտկուած կեղծիքին և ջանացած է, որ ժողովուրդն ու քահանան իրենց յափշտակուած իրաւունքին տէրը դառնան, և կուսակրօնը քաշուի ասպարէզէն, որովհետև ինքը, կուսակրօն մը ըլլալով հանդերձ, հակառակ է նոյն դրութեան։

Մուշեղ եպիսկոպոս քարոյական անաղարտ և մաքուր համբաւ մը ջանած է իրեն համար, այնպէս որ իր կրօնական համոզումներուն հակառակորդներն անգամ որևէ քարոյական ամբաստանութիւն մը չեն կըրցած գտնել այդ եկեղեցականին ճակտին նետելու։

Վարչագիտութիւնը.—Սուր ու թափանցող միտքով մը և աշխատութեան անսպառ եռանդով մը օժտուած այս եկեղեցականը՝ իր հմուտ, գրագէտի և կրօնական անկախ մըտածողի յատկութիւններէն անբաժան ունեցած է վարչագիտութեան տաղանդ ևս։ Քաղաքական նեղ կացութեան և դժուարին օրերուն մէջ սկսաւ իր առաջնորդութիւնը Արաբկիրի նման խապառ աւերակ դարձած թեմի մը վրայ. և քիչ ժամանակի մէջ ծըլեցուց, ծաղկեցուց զայն, զօրացնելով ներքնապէս. սիրուեցաւ իր ժողովուրդէն անօրինակ սիրով մը և այնքան երիտասարդ տարիքին մէջ եպիսկոպոսական վկայական առաւ, իբրև քարոյական վարձատրութիւն։ Կրօնական և վարչական խնդրոց առթիւ իր միշտ յանդուգն ու խիզախ վերաբերութիւններուն և տնօրինութեանց հակառակ, Պոլսոյ կեդրոնական վարչութեննէն միշտ ալ գովութեանց արժանացած է, Իր պաշտօնական պաշտօնավարութեան միջոցին ղրկած Տեղեկագիրները մեծ գոհունակութեամբ և շնորհակալութեան գրերով փոխաբինված են։ Օր մը երբ Վանայ առաջնորդական խնդրին առիթով «պոլսաբնակ եկեղեցականներու դէմ» յայտարարութիւն մը հրատարակեց և իր դէմ գրգռեց բոլոր հին եկեղեցականներու վրէժխնդրութիւնը, Օրմանեան պատրիարք բացէ ի բաց յայտարարեց, թէ—«Եթէ Մուշեղ վարդապետի վարչագիտութիւնովը օժտուած 3—4 առաջնորդներ ունենամ գաւառներու մէջ, երբեք գաւառի ժողովուրդներուն մասին չպիտի խորհիմ»։

Ադանայի գաւառական վարչութիւնը գըլխաւորելով այս վարդապետին վարչական կարողութիւնը՝ զինքն իրեն առաջնորդ ընտրեց քուէից բացարձակ միաձայնութեամբ։ Եւ երեք տարիներու փորձառութիւնը ցոյց տուաւ փառաւորապէս, թէ լաւագոյն ընտրութիւնն էր կատարուածը։ Թէ վիճակաց ներքին, ազգ., կրօն., կրթական ու վարչական գործերու ընթացքը և թէ տեղական կառավարութեան հետ հաշտ քաղաքականութիւնը (առանց ժողովրդեան իրաւանց կորուսման) իր արդարացի փառքը, ժողովրդեանը ուրախութիւն և ուրիշ թեմակալ առաջնորդներուն (վարդապետ կամ եպիսկոպոս) բարի օրինակ են։

Մուշեղ եպիսկոպոսի եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան առիթով «Սուրհանդակի» խմբագիրներէն Արամ Անտոնեան հրատարակեց Սահակ Բ. կաթողիկոսի մասնաւոր մէկ նամակէն (ուղղուած Պոլիս Գէորգ եպիսկոպոս Երէցեանի) քանի մը տող, ուր Ն. Ս. Օծութիւնը կըսէր.—«Մուշեղ եպիսկոպոսի Ադանայի առաջնորդութիւնը Ադանայի եւ ամբողջ Կիլիկիոյ նախախնամութիւն մը եղաւ»։

Ահա թէ ո՛վ է տ. Մուշեղ եպիսկոպոս Սերոբեան, չքնաղ կարողութիւններով առատօրէն օժտուած, գրագէտ և գործունեայ այս երիտասարդ Թիւրքահայ եպիսկոպոսը։

Շիրակացի

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մանկական գրադարան. Պատմուածքներ ընտանի կենդանիների կեանքից. թարգմանութիւն. Թիֆլիս 1908. գինը 40 կոպէկ։

Ներկայ գրքոյկը մանկական ընթերցանութեան համար մի գեղեցիկ հրատարակութիւն է։ Նրա մէջ ամփոփուած են 53 փոքրիկ գիտական պատմուածքներ կենդանիների կեանքից, [illegible]

Այդ պատմուածքներից շատերը ցոյց են տալիս, թէ [illegible]

Պատմուածքներից մեծ մասը [illegible]

Այն անձերը, որոնք զբաղուած են մանկական ընթերցանութեամբ, [illegible] թեամբ, [illegible] անելու իրանց արած դիտողութիւններից փոքրիկ պատմութիւններ շնիկի, փիսոյի, ձիու, թռչունների և ուրիշ կենդանիների չարաճճիութեան, խորամանկութեան և խելացի արարքների մասին։

Գրքոյկը կազմում է Ա. Ղօղասեան հրատարակչական ֆօնդի առաջին հրատարակութիւնը։ Նա պարունակում է 96 միջակ երեսներ։ Տպված է գեղեցիկ թղթի վրա, խոշոր տառերով, բազմաթիւ պատկերներով (թւով 16)։

Ա. Ք.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Գանձակ, 7 մարտի*)

Եթէ ս. Յովհ. եկեղեցին, որի վարիչները տարիների ընթացքում եղել են քաղաքիս ինտելիգենցիայից և որի ծխականները համեմատելով միւսների հետ՝ ժամաւոր տարրն են կազմել Գանձակի, հնարաւոր է եղել այդ եկեղեցու տասնեակ հազարները կուլ տալ և տասնեակ հազարներ արժեցող գետինները յափշտակել (դրա մասին միւս անգամ), ապա ինչ կարող էր անել Երևանցոց թաղի խեղճ ժողովուրդը, որը քիչ բացառութեամբ բաղկացած է եղել աշխատաւոր տարրերից։

Անցեալներում լսեցի ս. Գէորգ եկեղեցու նախկին հոգաբարձու պ. Ն. Մամիկոնեանից, որ կալուածների գրաւման ժամանակ հազար ռուբլի է յանձնվել հոգևոր կառավարութեանը, բայց թէ ուր է գնացել այդ գումարը՝ յայտնի չէ։ Բացի այդ՝ նոյն եկեղեցու Յուսիկ քահ. Վերդեանի և վերը յիշած նախկին հոգաբարձու պ. Ն. Մամիկոնեանի ասելով, նոյն եկեղեցու 1901 և 1902 թ. երէցփոխ պ. Մանգասարեանի հաշիւները քննել են նոյն եկեղեցու ծխականներ՝ պ. պ. Աւետիս Թառումեան, Ն. Մամիկոնեան և գնդապետ իշխ. Յ. Մելիքեան, որոնց ասելով եկեղեցին այդ թւականներում ունեցել է երէցփոխ պ. Մամիկոնեանի տրամադրութեան տակ կանխիկ դրամ տասնմէկ հազար (11,000) ր.։ Պ. Մանգասարեանը խոստացել է այդ գումարը դնել պետական բանկում, բայց երևի մոռացել է....։ Ինչպէս պնդում է Յուսիկ քահ. Վերդեանը, յիշեալ քննիչները այդ գումարի մասին քանիցս դիմել են թէ տեղիս և թէ բարձր հոգևոր իշխանութեանը, բայց ոչ մի հետևանքի չը հասնելով՝ իրանք էլ ձանձրացել հեռացել են։

Եւ այդ ոչ մի հետևանքի չը հասնելը՝ վերոյիշեալ պարոնները վերագրում են նրան, որ պ. Մանգասարեանին միշտ հովանաւորելիս է եղել մի ազդեցիկ բէկ, որը հարկ եղած դէպքում չէ զլացել իր հովանաւորեալին պաշտպանելու համար՝ նոյնիսկ կօնսիստորիայի դռները մաշել։

Այդ ի նկատի ունենալով խնդրում ենք Յուսիկ քահ. Վերդեանից և վերոյիշեալ պ. պ. հաշւեքննիչներից հրապարակ գալ և մամուլի էջերում պարզաբանել եկեղեցապատկան այդ գումարի մասին իրանց գիտեցածը և թէ ընդհանրապէս ս. Գէորգ եկեղեցուց մինչև օրս մութ մնացած հաշիւները հրապարակ հանել։

Մենք կարծում ենք, պարոնայք, որ արդէն ժամանակն է, որ դուք քաղաքացիական արիութիւն ունենաք մերկացնելու այդ ցեցերի անունները, որոնք, «ժողովրդի շահեր» խօսքերի տակ կողոպտում են ժողովրդին և դեռ ամբոխի առաջ հասարակական գործիչներ համարվում։

Բաւական է, որքան դրանք բարոյական քօղի տակ կեղեքեցին ժողովրդին։ Պէտք է դիմակազերծ անել դրանց։

Սրանով դիմում ենք Թիֆլիսի թեմական առաջնորդին, որ անմիջապէս հարկ եղած կարգադրութիւնը անի ս. Յովհ. եկեղեցու գումարները յետ ստանալու և ս. Գէորգ եկեղեցու 1900—1904 թ. կօնսիստօրիայում եղած մատեանները յետ ուղարկելու, որպէս զի ժողովրդից ընտրված հաշւեքննիչների ձեռքով նորից վերաքննվեն հաշիւները։

Իսկ ինչ վերաբերում է տեղիս հոգևոր կառավարութեան վարիչներին,—որոնք ոչ միայն մեղսակից են բոլոր զեղծումներին, այլ և նոյն իսկ հեղինակներ,—մենք կարծում ենք, որ հոգևոր բարձրագոյն իշխանութիւնը նրանց գոնէ ժամանակաւորապէս պիտի հեռացնի իրանց պաշտօնից ու քննութիւն նշանակի նրանց կատարած գործերի մասին։

Իսկ դուք, պարոնայք հոգաբարձուներ, որ ժողովրդի քուէով էք պաշտօնի կոչվել, ի չարը մի գործ դնէք այն վստահութիւնը, որը նոյն ժողովուրդը դրել է ձեզ վրա։ (ինչ արած, որ ընտրողական ազատ սկզբունքը ինքնագիտակցութեան հասած ազգերին է միայն օգուտ տալիս)։ Եւ այդ այն ժամանակ, երբ նոյն ժողովուրդը վերջին տարիների աղէտաբեր դէպքերից աղքատացած ու թշուառութեան գիրկը մատնված՝ մի «կերպ ապրելուց» այն կողմը հնարաւորութիւն չունի նայելու։

Երբ նրա միակ ծխական երկսեռ դպրոցը իր խարխուլ և մութ սենեակներով ու ուսուցչական ոչ-համապատասխան կազմով (հոգաբարձուների ասելով՝ նիւթականի սղութեան պատճառով) հազիւ է բաւարարութիւն տալիս աշակերտների մի չնչին տոկոսին, իսկ հարիւրաւոր երեխաներ ուսումնարանում տեղ չը լինելու պատճառով պարապ թրև են գալիս փողոցներում՝ ապագայ հասարակական կեանքը թունաւորելու համար։

Ս. Յովհ. եկ. վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամ՝

Պ. Վերդիեանց

*) Տես «Մշակ» №№ 66, 67, 75 և 84.

—

Թիֆլիս, 19 ապրիլի

Զանազան կողմերից ցանկութիւններ յայտնվեցին յետաձգել Լէօի յոբելեանը մայիսի վերջին, որպէսզի գաւառական ուսուցիչներից ցանկացողները կարողանան անձամբ իրանց յարգանքը արտայայտել դէպի յոբելեարը։

Յանձնաժողովը ի նկատի առնելով այդ ցանկութիւնները, ինչպէս և մի շարք այլ յարմարութիւններ, իր վերջին նիստում որոշեց յոբելեանը տօնել առաջիկայ մայիսի 22-ին, Համբարձման տօնին։ Յայտարարելով այս մասին ի գիտութիւն հասարակութեան, յանձնաժողովը յոյս է տածում, որ Լէօի բազմաթիւ համակրողները կը շտապեն օր առաջ իրանց մասնակցութեան ձևի մասին յայտնել մեզ։

Նախագահ յանձնաժողովի՝

Ա. Ահարոնեան

Քարտուղար՝ Յ. Քոչարեան

—

Շուշի, 13 ապրիլի

Շուշու երկսեռ որբանոց-դպրոցի հոգաբարձու բժ. Խ. Բահաթրեանը ստացել է Բագուից 135 ռուբլի յօգուտ որբանոցի հետևեալ գրութեան հետ.

«Յարգելի բժիշկ Բահաթրեան.

«Ամսիս 20-ին մեր տանը ունեցանք մանկական երեկոյթ, որի ծրագիրը ուղարկում ենք ձեզ։ Երեխաների հետ եկել էին և մեծերը, որոնց մէջ ծնողների խորհրդով հաւաքեցինք յօգուտ Շուշու որբանոցի 135 ր., որը ուղարկում ենք ձեզ։

«Մագլէն, Ժօրժիկ Ասրիբէկեան, Գ. և Ս. Կանջունցեաններ»։

Յայտնելով վերոյիշեալի մասին, հոգաբարձութիւնս յայտնում է Մագլէնին, Ժօրժիկին և իրանց ընկերներին խորին շնորհակալութիւն, և ցանկութիւն յայտնում, որ առհասարակ մեծերը հետևէին այս օրինակին։

Անդամ-հոգաբարձու՝

Կոստ. Ղազարբէկեան

—

Շուշի, 12 ապրիլի

Վերին-թաղի Թադէոսեան ուսումնարանի խնամակալ մեծարգոյ պ. Իսահակ Թադէոսեանը ինչպէս ամէն տարի, նոյնպէս և այս անգամ չէ մոռացել իր ծննդավայրի աղքատ ծխականներին զատկական տօնի առիթով մխիթարելու՝ ուղարկելով յիսուն ռուբլի նրանց «մատաղ» բաժանելու համար։

Այս առիթով իմ խորին շնորհակալութիւնն եմ յայտնում պատուարժան բարերարին։

Հոգաբարձու-երէցփոխ՝

Անդրէաս-բէկ Տէր Յարութիւնեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐ

—

Ապրիլի 10-ին Պետերբուրգում, Բեռլինում և Ստոկհօլմում ստորագրվեցին մի շարք միջազգային ակտեր Բալտեան և Հիւսիսային ծովերի մասին։

Ռուսաստանի համար ամենից շատ նշանակութիւն ունի ստոկհօլմեան ակտը։ Դրանով, վերջապէս, վերացվում է Ռուսաստանին ակներև փասակար 55 թւի անգլօ-ռուսական համաձայնութիւնը, ծնունդ հակառուսական տրամադրութեան, որը գոյութիւն ունէր Եւրոպայում Ղրիմի պատերազմի ժամանակ։ Անգլօ-ֆրանսիական համաձայնութիւնը երաշխաւորում էր շվէդ-Նորվէգական թագաւորութեանը նրա կալուածքների ամբողջութիւնը Ռուսաստանի ոտնձգութիւններից։ 58 տարի է արդէն, որ այդ համաձայնութիւնը գոյութիւն ունի շվէդ-Նորվէգական թագաւորութեան և Ռուսաստանի միջև, և այդ ժամանակամիջոցում տեղի չէ ունեցել ոչ մի թիւրիմացութիւն, իսկ վերջին երեք տարին ռուսական խաղաղասիրութեան էական ապացոյցները տուին մեր հարևաններին։ 1905 թ. աշնանը, երբ Նորվէգիան դիմեց պետութիւններին խնդրելով ընդունել շվէդ-Նորվէգական ունիայի քայքայումն և Նորվէգիայի անկախութիւնը, Ռուսաստանը ոչ միայն անյապաղ յայտնեց իր համաձայնութիւնը, այլ և պատրաստակամութիւն յայտնեց միջազգային ակտով ապահովել ջահել թագաւորութեան անձեռնմխելիութիւնը։ Ռուսաստանի նախաձեռնութիւնը մասնաւոր սրտագին արձագանք գտաւ Նորվէգիայում այն պատճառով, որ դրանով հերքվում էին այն լուրերը, որ իբր թէ Ռուսաստանը ուզում է իր ձեռքը գցել չը սառչող նաւահանգիստը հիւսիսային նորվէգական ծովափի վրա։ Ռուսաստանի առաջարկութիւնը զարկ տուեց բանակցութիւններին հիւսիսային պետութիւնների միջև, որոնք դաշնագիր կազմեցին 1907 թւի հոկտեմբերի 29-ին Նորվէգական հողի անձեռնմխելիութեան մասին։

Վերջին դաշնագրի զօրութեամբ Նորվէգիայի հողային շահերը պաշտպանված էին բոլոր պետութիւնների և ոչ թէ միմիայն Ռուսաստանի ոտնձգութիւններից, և այդ պատճառով 55 թւի ստոկհօլմեան անգլօ-ֆրանսիական դաշնագիրը, որը պաշտպանում էր շվէդ-Նորվէգական թագաւորութիւնը բացառապէս Ռուսաստանից, կորցնում էր որևէ նշանակութիւն Ռուսաստանի համար։ Դա ինքնըստինքեան պարզ էր, բայց, թիւրիմացութիւններից խուսափելու համար, Շվէդիայի և Նորվէգիայի նախկին հոգաբարձուները—Անգլիան և Ֆրանսիան—Նորվէգիայի մասնակցութեամբ ստորագրեցին մի ակտ, որով 55 թ. հին դաշնագիրը կորցնում էր իր ոյժը Նորվէգիայի վերաբերմամբ։

Նորվէգիայի անձեռնմխելիութեան վերաբերեալ ակտը ցանկութիւն ծնեցրեց Ստոկհօլմում որևէ միջազգային ակտով ապահովել և Շվէդիայի ճակատագիրը։ Շվէդիայի նախաձեռնութեամբ բանակցութիւններ սկսվեցին դրա մասին։ Պետութիւնների ընդհանուր համաձայնութեամբ որոշվեց Շվէդիայի անձեռնմխելիութեան երաշխաւորութիւնը եղկու դաշնագրի մէջ ամփոփել—status quo-ի մասին Բալտեան և status quo-ի մասին Հիւսիսային ծովերում։

Սկսված բանակցութիւնները status quo-ի մասին Բալտեան ծովի վրա մի լուրջ խոչընդոտի հանդիպեցին—այն է՝ Ալանդեան կղզիների հարցին։ Ինչպէս յայտնի է, 1856 թ. Պարիզի կօնգրէսին, ուր սաստիկ հակառուսական ուղղութիւն էր տիրապետում, որոշվեց, Ռուսաստանի հարկադրեալ համաձայնութեամբ, արգելել Ռուսաստանին ամրութիւններ կառուցանել Ալանդեան կղզիների վրա։ Որովհետև այդ պարտաւորութիւնը խիստ ստորացուցիչ էր Ռուսաստանի համար, վերջինս առաջարկեց այս կամ այն ձևով վերացնել դրան։ Ֆրանսիան և Անգլիան օգնեցին մեզ համոզել Շվեդիային Ռուսաստանի խաղաղասիրութեան մէջ, և գործը, ըստ երևոյթին, նպաստաւոր ընթացք ստացաւ թէ Ռուսաստանի և թէ Շվէդիայի համար։ Ձևականապէս 1856 թ. Պարիզի կօնգրէսի արգելքը՝ ամրութիւններ կառուցանել Ալանդեան կղզիների վրա՝ չէ վերացված, բայց modus vivendi այնպէս թէ այնպէս գոյութիւն ունի, և ստորացուցիչ արգելքը Ռուսաստանի համար այլ ևս գոյութիւն չունի։ Ալանդեան կղզիները ամրացնելու մասին իրապէս խօսք անգամ չը կայ, և այդ պատճառով հարցի նոր ձևակերպութիւնը աւելի բարոյական, քան քաղաքական բնաւորութիւն ունի։

(«Слово»)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ն ե ր ք ի ն

22 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյն ուկազով շվէդական Գուստաւ թագաւորին շնորհված է նաւատորմղի ծովապետի կոչումը. պրինց Վիլհէլմի անունը մտցված է նաւատորմղի ցուցակը։

Ա ր տ ա ք ի ն

22 ապրիլի

ՍՕՖԻԱ։ Մինիստր-նախագահ Մալինօվը, գալով Վարնա կաբինէտի բոլոր անդամների ուղեկցութեամբ, ժողովում կարդաց մինիստրական յայտարարութիւնը։ Շօշափելով արտաքին քաղաքականութեան խնդիրը, նա ասաց, որ իշխանական կառավարութիւնը լարված ուշադրութեամբ հետևում է մակեդօնական հարցի զարգացմանը, առիթ չը կորցնելով ընդգծելու, որ այդ հարցը նաև բօլգարական հարց է, նրա լուծման ժամանակ չը պէտք է անտես առնել Բօլգարիայի ձայնը։

Այսօր, քան երբևիցէ, Բօլգարիան պէտք է ապացուցէ Թիւրքիային և Եւրոպային, որ իրան ամենից աւելի հետաքրքրում է Մակեդօնիայի քրիստոնեաների վիճակի բարելաւումը։ Բարենորոգչական գործունէութիւնը, որ այդ նպատակին է հետամուտ, իր կօնկրէտ արտայայտութիւններում ամբողջովին կարող է յոյս դնել Բօլգարիայի աջակցութեան վրա։ Իշխանութեան կենսունակ տնտեսական շահերը ամենաանհրաժեշտ կերպով մատնանշում են երկաթուղագծերի ցանցերը կատարելագործելու անհրաժեշտութիւնը Բօլգարիայում։ Նկատի առնելով այդ հանգամանքը, բօլգարական երկաթուղագծերը Թիւրքականի հետ միացնելու հարցը ամենից առաջ հիւստենդիլի մօտ կազմում է կառավարութեան առաջնակարգ հոգսերից մէկը։

ԲԵՐԼԻՆ։ Բեռլինի մամուլը հնդկա-աւղանական սահմանագլխի դէպքերը լուրջ է համարում և յաւակնութիւն ունի նրանց մէջ գաղտնի պատերազմ տեսնել Աւղանստանի հետ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԿՈՒՐՍԵՐԻ ԳՆԵՐԸ

22 ապրիլի 1908 թ.

Տոկոսաբեր արժէթղթեր

Տոմսակ I փոխ. վճարմամբ	346 ր.	— կ.
Տոմսակ II փոխ. վճամ.	357 ր.	50 կ.
Տոմսակ III փոխ. Ազն. Բանկի	244 ր.	— կ.
4% Պետական Ռենտա »	76 ր.	— կ.
5% փ. Թ. Պետ. Ազն. Հ. Բ.	86 ր.	— կ.
4½% փ. Թ. Պետ. » »	78 ր.	75 կ.
4% փ. Թ. Պետ. » »	73 ր.	37¼ կ.
3½% Գրավ. Թ. Պետ. » »	69 ր.	87½ կ.
5% Վլադ. Թիֆլ. Հող. Բանկի	85 ր.	87½ կ.
4½% Վլադ. Թիֆլ. Հող. Բանկի	78 ր.	75 կ.
4% Վլադ. Թիֆլ. Հող. Բանկի	73 ր.	25 կ.
5% Ներքին փոխ. 1905 թ. I	96 ր.	75 կ.
5% » » II	96 ր.	75 կ.
5% Արտաքին փոխ. 1906 թ.	95 ր.	— կ.

ԲՈՐՍԱ

Լոնդոնի վրա 10 ֆ. ստ. արժէ	95 ր.	55 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկը »	46 ր.	74 կ.
Պարիզի վրա 100 ֆրանկը »	38 ր.	2 կ.
Նաւթ. Բաք. Նոբել ընկ. »	11,100 ր.	— կ.
Կասպիական ընկ. ակցիա »	4000 ր.	— կ.
Բագուի ընկ. » »	451 ր.	— կ.
Մանթաշեանի » »	154 ր.	— կ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԲՈՒԺՈՂՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Գ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։

Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՋԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։

Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԽՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿ

Ա. Միխրարեանց

Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Օօլօլակ, Բեհբութեան փողոց № 33.

(ա. օ.) 100—37

Թիֆլիսի Ժողովարան

Ուրբաթ, ապրիլի 25-ին, երեկոյեան ժ. 8-ին

ՑՕՒՑՍ

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան

Պ. ԼԷՕ (Ա. Բաբախանեանը) կը կարդայ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

«Գիւղական համայնքները հայոց գաղթականութեան պատմութեան մէջ»

Երեք մասերից բաղկացած

Ա. մաս—Աղթամարցիները հարցը V—XVIII դարը.

Բ. մաս—XIX դար. Մխիթարեանները. Արևմտեան և Արևելեան գրականութիւն. Հրապարակախօսութիւնը և ազգայնական Թիֆլիսական գրականութիւնը.

Գ. մաս—Հայոց հարցը և նրա գրականութիւնը. Ռուսաստանի ազդեցութիւնը [illegible] թեան վրայ. Վերջին երկու տասնամեակները [illegible]

Տոմսերի գները 1 ր. 50 կ. և 30 կ.։ Տոմսերը վաճառւում են ժողովարանի [illegible] շէնքում [illegible] դրամատնեակում։

(չ. ու.) 2—1

Այսօր, ապր. 23-ին, երեկոյեան 7½ ժամին

I գիմնազիայի շինութեան ուսուցչական դահլիճում

Տեղի կունենան

Ա. Քալանթարի զեկուցումները

1) Արագածի վրա գիտական զբօսանքի կազմակերպութիւն.

2) Կլիմայացման խնդիրները Կովկասում

Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան Վարչութիւնը

խնդրում է ընկերութեան մեծապատիւ անդամներին չորեքշաբթի, ապրիլի 23-ին, առաւօտեան 11 ժամին, շնորհ բերել ընկերութեան տարեկան երկրորդ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ,

որ տեղի կունենայ կար ու ձևի արհեստանոցում (Գանօվսկայա № 19), ապրիլի 16-ին չը կայացած ժողովի փոխարէն։

Ընդհանուր ժողովի զբաղմունքը.

1) 1907 թ. մարտի 25-ի ընդհանուր ժողովի արձանագրութեան ընթերցումը.

2) Վարչութեան 1907 թւի գործունէութիւնը.

3) Ընկերութեան 1907 թ. ելևմտից հաշիւը.

4) Զեկուցումն արհեստանոցի մասին.

5) Նախահաշւի վաւերացումը.

6) Կանօնադրութեան մի քանի կէտերի փոփոխութեան ենթարկելու խնդիրը.

7) Արհեստանոցի համար սեփական շէնք ձեռք բերելու խնդիրը.

8) Վարչութեան 3 անդամի և փոխանդամների ընտրութիւնը։

(կ. չ.) 2—2

ДАМЫ И ДѢВИЦЫ!

Если желаете всегда блистать

КРАСОТОЮ,

МОЛОДОСТЬЮ,

ЗДОРОВЬЕМЪ,

АНГЛIЙСК. ПАТЕНТЪ

употребляйте непремѣнно

Кремъ „КАЗИМИ“ Метаморфоза

Кремъ „КАЗИМИ“ БЕЗСПОРНО-РАДИКАЛЬНО удаляетъ ВЕСНУШКИ, УГРИ, ПЯТНА, МОРЩИНЫ, и дѣлаетъ кожу лица СВѢЖЕЙ И ЮНОЙ.

ПРОДАНО УЖЕ БОЛѢЕ МИЛЛIОНА БАНОКЪ.

Въ ТЫСЯЧАХЪ писемъ представительницы прекраснаго пола БЛАГОДАРЯТЪ Г. „КАЗИМИ“ за его блестящее изобрѣтенiе, СОХРАНИВШЕЕ И МНОГИМЪ ВЕРНУВШЕЕ ихъ обаянiе.

Для огражденiя себя отъ покупки навязываемыхъ подражанiй и фальсификатовъ обращайте особое вниманiе на слѣдующiе отличительные признаки Крема „КАЗИМИ“ Метаморфоза: 1) на внутренней сторонѣ банки бѣлую, рельефную подпись Cazimi, 2) АНГЛIЙСК. ПАТЕНТЪ, 3) рисунокъ головки мальчика съ надписью „ВСЕРОССIЙСКАЯ ВЫСТАВКА 1896 г.“ и 4) приложенный къ банкѣ рисунокъ „ИСТОЧНИКЪ КРАСОТЫ“, утвержденный Департ. Торг. и Мануфакт. за № 4683.

23, մ. 5, 25) 5—1

Զգուշացէ՛ք կեղծումներից

ՍԱՆՏԱԼ ՄԻԴԻ

(Թոյլատրված Ռուսաստանում)

САНТАЛЪ МИДИ

Չը կայ լաւագոյն միջոց, քան Սանտալ Միդին, պերելօյի (հօնօրրէյ) ամենայարատև դէպքեր բժշկելու համար։

Սանտալ Միդիի յատկութիւնը և էսսենցիայի մաքրութիւնը թոյլատրում են գործածել տանից չհասնելու մարսողական գործարաններին։

Պահանջել՝ որ գրված լինի „Midy“ MIDY

Պահեստը Ռուսաստանի գլխաւոր դեղատներում։

(շ. 1 ան. չ.) 25—22

Типографія „Ѳ. ЭПОХА“ Акака Мур[illegible]ханова с С-ми. [illegible] № 3.